

Assembly Notları

#dersnotu *Enes Utku Selbes*

Son Güncelleme Tarihi: 26-01-2026 00:19

[FC alt seviye programlama ders videolarından](#), slaytlardan vb. kaynaklardan derlenmiştir.

İÇİNDEKİLER

- Genel Kültür
 - FSB(Front Side Bus)
 - Bellek Bağlantı Yolları
- 80x86 Ailesi İşlemciler
 - Fiziksel Adres Hesabı
- Segments/Kesimler
- Bayraklar (Flags - PSW (Program Status Word))
 - Belleğe Erişim
- 8086 ASSEMBLY KOMUTLARI
 - Veri Aktarım Komutları
 - Aritmetik Komutlar
 - Dallanma Komutları ve Bayrakları
 - Döngü Komutu - Loop
 - Örnek 1
 - Örnek 2: EBOB
 - Bayraklarla İlgili Komutlar
 - Mantıksal Komutlar
 - Öteleme Komutları
 - Tek Çift Sayı Kontrol örneği
 - Döndürme Komutları
 - Örnek: 8 bitlik sayının bitlerini tersten yazmak
 - Dizgi(String) Komutları
 - CBW (Convert Byte to Word)
 - CWD (Convert Word to Double Word)
 - Yığın(Stack) Komutları
 - Örnek1:
 - Örnek 2
 - Örnek 3: Selection Sort
- Adresleme Kipleri
 - Anlık Adresleme
 - Register(Yazmaç) Adresleme
 - Direct (Doğrudan) Adresleme
 - Register Indirect (Yazmaç Dolaylı) Adresleme

- Base Relative (Baz Göreli) Adresleme
- Direct Index (Doğrudan İndisli) Adresleme
 - Örnek 1
 - Örnek 2
- Assembly Programı Derleme ve Çalıştırma
- Pseudo (Sözde) Komutlar
 - SEGMENT/ENDS
 - ASSUME, DB, DW, DD, DQ, DT
 - DUP, PTR
 - LABEL
 - PROC/ENDP, SEG, END
 - LENGTH, TYPE, SIZE
 - Örnek 1
- DOSBOX (Lab için)
 - Örnek 1
 - Örnek 2
 - Örnek 3
 - Örnek 4
- ~~COM Tipi Program Yapısı(Sınavda Yok)~~
- Yordam ve Makro Kullanımıları
 - Yordam Tanımı (Syntax)
 - Örnek 1: Intra-Segment Yordam
 - Örnek 2: Inter-Segment Yordam
 - Makro Tanımı (Syntax)
 - Örnek 3 - Macro
- Parametre Aktarma Yöntemleri
 - Örnek 1 - Stack Üzerinden Parametre Aktarma
 - Örnek 2 - EXTRN/PUBLIC ile Parametre Aktarma
- ~~Ortak Kesim Kullanımı (Sınavda Yok)~~
- ~~Kesme (Interrupt)(Sınavda Yok)~~
- Alt Seviye Programlama Dilinin Yüksek Seviyeli Diller ile Kullanılması
 - Windows Ortamında Visual Studio 2015 Kullanılarak C Programı İçerisinden Assembly Yordamı Çağırma
 - Visual Studio 2015 Ortamında C Dosyası İçerisinde Inline Assembly Komutu Yazma Örneği
 - Bazı Genel Kavramlar (Tekrar Amaçlı)
- 8086 Mikroişlemci Genel Özellikleri
 - 8086 İç Yapısı
 - 8086 Uç Tanımları

PART 1: 8086 ASSEMBLY

Genel Kültür

FSB(Front Side Bus)

- işlemci ile anakart arasındaki bağlantı

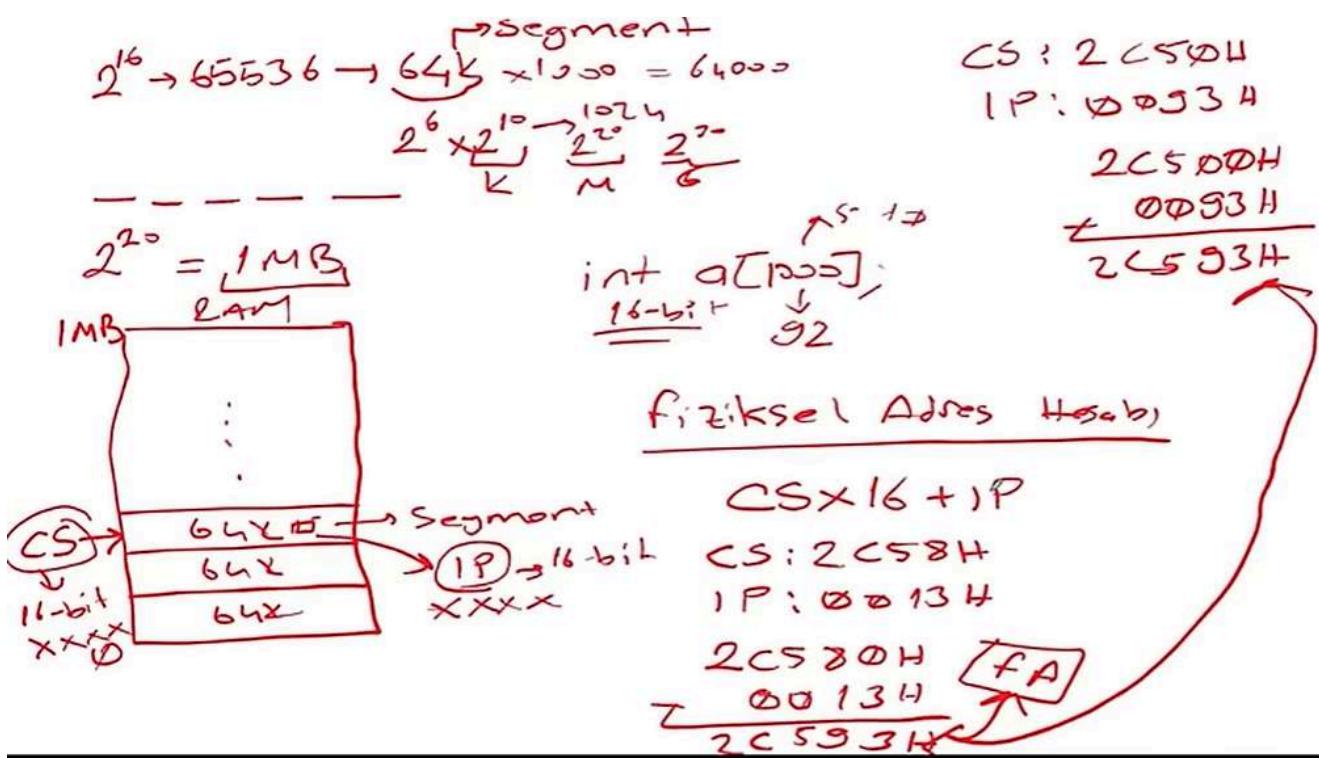
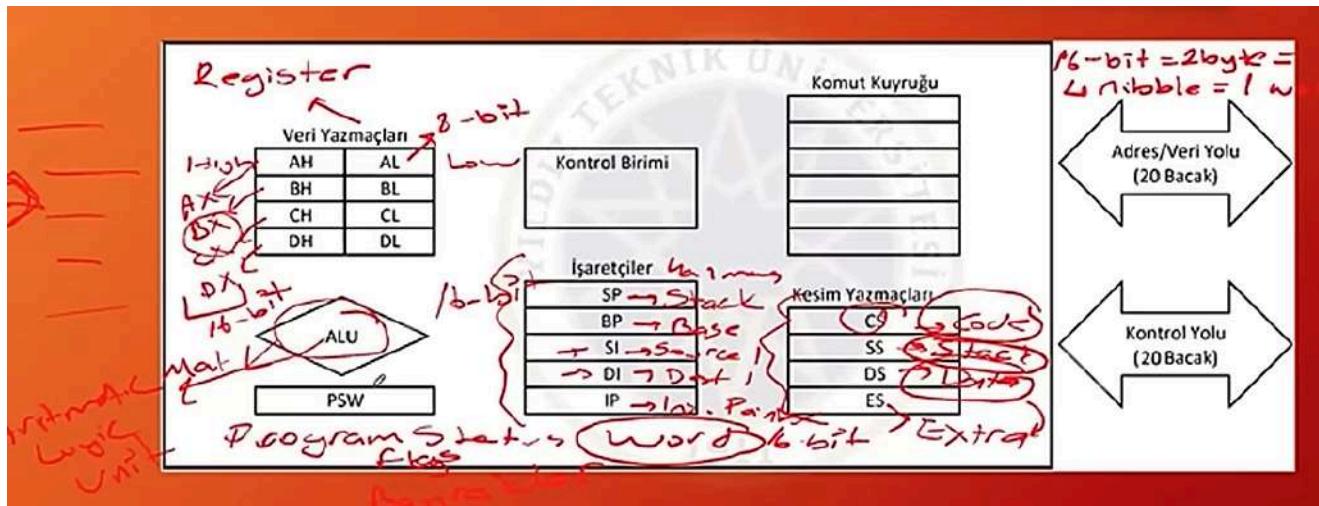
Bellek Bağlantı Yolları

- SDRAM (Synchronous Dynamic RAM)
- DDR-SRAM (Dual Data Rate SDRAM)
- DDR2-SDRAM
- DDR3-SDRAM
- DDR4-SDRAM
- RDRAM (Rambus Dynamic RAM)

- **Grafik Birim Bağlantı Yolları**
 - AGP (Advanced Graphic Port)
 - PCIe (Peripheral Component Interconnect Express)
- **İkincil Bellek Birim Bağlantı Yolları**
 - ATA (Advanced Technology Attachment)
 - SATA (Serial ATA)
- **Diğer Çevre Birim Bağlantı Yolları**
 - IEEE 1394
 - Apple -> Firewire
 - Sony -> i.Link
- **USB**

- **CISC**
Intel, AMD, Cyrix, IBM, TI, NexGen vb.
- **RISC**

80x86 Ailesi İşlemciler

Fiziksel Adres Hesabı

Fiziksel Adres = Kesim Yazmaç Değeri * 16 + İşaret Yazmaç Değeri

Örnek:

CS 16 + IP ya da CS 10h + IP

Not: Hexadecimal Sayılar

- A12BH var (variable) bir değişken sayılır.
- 0A12BH hexadecimal value
(her zaman MSB'i (most significant biti) harf olan hex. sayıların başına 0 koy
Aynı şekilde binary sayıların sonuna b koyulur 1000111b)

Not

assembly büyük küçük harflere duyarlı değildir! (mov = MOV)

Segments/Kesimler

- Code Segment
 - CS:IP → RAM'deki fiziksel adrese ulaşıyoruz
- Stack Segment
 - SS:[SP-BP]
 - LIPO (last in first out)
- Data Segment
 - DS:[SI, DI, BX] → bunlar haricindeki registerleri dizi parantezi içinde KULLANAMAZSINIZ!
 - Dizi[i] yi ifade eder
- Extra Segment
 - ES:[SI, DI, BX]

	Kesim	Görelî Konum
Komut Adresleme	CS	IP
Yığın Adresleme	SS	SP
	SS	BP
Veri Adresleme	DS	SI, DI, BX
	ES	DI, SI, BX

Bayraklar (Flags - PSW (Program Status Word))

15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	
-	-	-	-	OF	DF	IF	TP	SF	ZF	-	AF	-	PF	-	CF	
Bayrak		<i>Görevi (Set → 1, Clear, Reset → 0)</i>														
<i>CF: Carry Flag</i>		Elde ödünç durumlarında CF set olur.														
<i>PF: Parity Flag</i>		Even parity → Set, Odd Parity → Clear (Even: Çift)														
<i>AF: Auxilary CF</i>		8 – bit işlemde 4'den 5'e; 16 – bit işlemde 8'den 9'a elde/ödünç aktarımı														
<i>ZF: Zero Flag</i>		İşlem sonucu 0 ise Set, 1 ise Clear														
<i>SF: Sign Flag</i>		İşlem sonucu negatif ise Set, pozitif ise Clear														
<i>TP: Trap Flag</i>		Adım bayrağı. Set ise her komuttan sonra kesme üretilecek prog. izleniyor														
<i>IF: Interrupt Flag</i>		Maskelenebilir (Maskable) kesmelerin kontrolü için kullanılır. 1 ise izin verilir.														
<i>DF: Direction Flag</i>		Dizgi (String) işlemlerinde işlemin yönünü belirlemek için kullanılır.														
<i>OF: Overflow Flag</i>		Aritmetik taşıma durumunda Set, aksi durumda Clear.														

💡 Kasıntı Bayrak Soruları

Vizede "220 + 60 işaretli sayı toplamı sonucu CF, AF ve OF bayrakları nasıl değişir?" gibi bir soru soruldu. Kendiniz bu tip soruları çözmeye çalışın, AF ve OF biraz işi zorlaştırmıyor.

Belleğe Erişim

İşlemcinin adresleyebileceği bellek adres bacağı ile değişir. \rightarrow 20 bacak $\rightarrow 2^{20} = 1\text{MB}$

- İşlemci real modda hafıza adresleme yapar.

- Fiziksel adres hesabı

Gerçek Kip	Korumalı Kip
<ul style="list-style-type: none"> 16-bitlik kesim yazmaçları sayesinde 64K'lık bloklara erişilebilir. Toplam alan 1MB'dır. Programlar birbirlerinin bellek alanına erişebilir. Multitasking (Çoklu görev) yoktur. Yazılım ile BIOS kodlarına veya donanıma doğrudan erişmek mümkündür. 	<ul style="list-style-type: none"> Bellek koruması vardır. Programlar birbirlerinin alanına giremez. Çoklu görev desteklenir. Donanım olarak, programın çalışma sıralarını değiştirme hakkı vardır (Preemptive Multitasking) Korumalı kipte yazmaçlar 32-bitlik tır. Günümüz işletim sistemleri açılışı sırasında işlemciyi korumalı kipe geçirerek çalışır.

İşlemcinin Komutları Adım Adım Çalıştırması

- Komutu belirleyen byte'ın bellek üzerindeki kod alanına alınması (Instruction fetch)
- IP yazmacının bir sonraki byte'ı gösterecek şekilde değiştirilmesi
- Alınan komutun ne komut olduğuunun ve ne tür parametrelerle çalışacağının belirlenmesi (Instruction Decode)
- Gerekli olması durumunda kullanılacak parametrelerin bellek alanından alınması (Operand Fetch)
- IP yazmacının bir sonraki komutu gösterecek şekilde ayarlanması
- İşlemin gerçekleştirilmesi (Execute)
- Elde edilen sonucun gerekli olan yere yerleştirilmesi (Store)

8086 ASSEMBLY KOMUTLARI

[Etiket:] Mnemonic	operand	; açıklamalar
MOV	AX, 2	
ADD	AX, BX	
SUB	CX, 7	
INC	BP	
NOP	1c	

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

(komutlarının ne olduğunu daha iyi anlamak için instruction set dokümanını incele!)

Veri Aktarım Komutları

Veri Aktarım Komutları

MOV

LEA

LDS

LES

XCHG

LEA (Load Effective Address)

LEA regw, mem

LEA SI, dizi → adresi SI ya koy

MOV (Move Data)

MOV dest, src

MOV SI, data → değeri SI ya koy

MOV ile İlgili

- ✖ MOV komutunun her iki işleneni mem (mem, mem) ve sreg (sreg, sreg) olamaz.
- ✖ Yine ilk işlenen sreg ise ikincisi idata da olamaz. (sreg, iata) Bunun gibi herhangi bir komutun alabileceği parametre tiplerinin uygunluğu set instructionu incelenebilir.
- MOV komutunda her iki işlenenin de aynı tipte olması son derece önemlidir. Aksi halde derleyici hata verir. Özellikle işlenenlerden birinin memory olması durumunda veri tiplerinin uyumlu olup olmadığını tespit etmek için PTR komutundan yararlanılır.

Veri Aktarım Komutları

★ Veri Aktarım Komutlarının çalışması *bayrakları etkilemez*.

Veri Aktarım Komutları - LEA, LDS, LES							Alt Seviye Programlama
							Hafta 2
LDS	RW,DADDR	C5 aaaaaaaa [DISP][DISP]	16+EA				[RW] — [EA] [DS] — [EA+2] Load 16 bits of data from the memory word addressed by DADDR into register RW. Load 16 bits of data from the next sequential memory word into the DS register
LEA	RW,DADDR	8D aaaaaaaa [DISP][DISP]	2+EA				[RW] — [EA] Load into RW the 16-bit address displacement which, when added to the segment register contents, creates the effective data memory address
LES	RW,DADDR	C4 aaaaaaaa [DISP][DISP]	16+EA				[RW] — [EA], [ES] — [EA+2] Load 16 bits of data from the memory word addressed by DADDR into register RW. Load 16 bits of data from the next sequential memory word into the ES register

Diagram illustrating the LDS operation:

Memory locations (bottom row): 12h, 34h, 56h, 78h, 9Ah, 0BCh

Segment Register (DS): 1911h

Effective Address (EA): my-var (12h), my-var+2 (34h), my-var+4 (56h), my-var+6 (78h), my-var+8 (9Ah), my-var+10 (0BCh)

Resulting Registers:

- DS ← 1911h
- AX ← 3412h
- ES ← 7856h

Veri Aktarım Komutları - XCHG

XCHG	RB,DADDR	86 aaregbbb [DISP][DISP]	17+EA					[RB] —— [EA] Exchange a byte of data between register RB and the data memory location addressed by DADDR
XCHG	RW,DADDR	87 aaregbbb [DISP][DISP]	17+EA					[RW] —— [EA] Exchange 16 bits of data between register RW and the data memory location addressed by DADDR
XCHG	AX,RW	10010reg	3*					[AX] —— [RW] Exchange the contents of AX and any RW register
XCHG	RB,RB	86 11regreg	4*					[RB] —— [RB] Exchange the contents of any two RB registers
XCHG	RW,RW	87 11regreg	4*					[RW] —— [RW] Exchange the contents of any two RW registers

MON AX, 5
 MOVS BX, 6
 XCHG BX, AX :)
 XCHG AX, BX

Not: Görüldüğü gibi AX üzerinden Exchange daha hızlı!

Bazı komutlar 8086 tasarımında AX üzerinden daha hızlı yapılabilecek şekilde tasarlanmıştır.

XLAT - XLATB (translate byte)

- Doğrudan operandı olmayan bir komut, AL gizli operand
- $AL \leftarrow DS:[BX+AL]$
- DS:[BX] adresindeki tablonun AL numaralı indisindeki değeri AL yazmacına kopyalar

Aritmetik Komutlar

Aritmetik Komutlar- ADC											Alt Seviye Programlam
											Hafta 2
MOV BL, 0FAH	ADC	RB,DADDR	12 adddbbb [DISP][DISP]	9+EA	X		X X X X X X	X X X X X X	[RB] ← [EA] + [RB] + [C]	Add the contents of the data byte addressed by DADDR, plus the Carry status, to register RB	
MOV AL, 64h	ADC	RW,DADDR	13 adddbbb [DISP][DISP]	9+EA	X		X X X X X X	X X X X X X	[RW] ← [EA] + [RW] + [C]	Add the contents of the 16-bit data word addressed by DADDR, plus the Carry status, to register RW	
ADD BL, AL	ADC	DADDR,RB	10 assssbbb [DISP][DISP]	16+EA	X		X X X X X X	X X X X X X	[EA] ← [AL] + [RB] + [C]	Add the 8-bit contents of register RB, plus the Carry status, to the data memory byte addressed by DADDR	
SE	ADC	DADDR,RW	11 assssbbb [DISP][DISP]	16+EA	X		X X X X X X	X X X X X X	[EA] ← [EA] + [RW] + [C]	Add the 16-bit contents of register RW, plus the Carry status, to the data word addressed by DADDR	
MOV BH, 0	ADC	AL,DATA8	14 YY	4*	X		X X X X X X	X X X X X X	[AL] ← [AL] + DATA8	Add 8-bit immediate data, plus carry, to the AL register	
ABC BH, 0	ADC	AX,DATA16	15 YYYY	4*	X		X X X X X X	X X X X X X	[AX] ← [AX] + DATA16 + [C]	Add 16-bit immediate data, plus carry, to the AX register	
BH ← BH + 0 + CF	ADC	B,DATA8	80 11010ddd YY	4*	X		X X X X X X	X X X X X X	[RB] ← [RB] + DATA8 + [C]	Add 8-bit immediate data, plus carry, to the RB register	
CF	ADC	RW,DATA16	81 11010ddd YYYY	4*	X		X X X X X X	X X X X X X	[RW] ← [RW] + DATA16 + [C]	Add 16-bit immediate data, plus carry, to the RW register	
BH ← BH + 0 + CF	ADC	DADDR, DATA8	80 aa010bbb [DISP][DISP] YYYY	17+EA	X		X X X X X X	X X X X X X	[EA] ← [EA] + DATA8 + [C]	Add 8-bit immediate data, plus carry, to the data memory byte addressed by DADDR	
1	ADC	DADDR, DATA16	81 aa010bbb [DISP][DISP] YYYY	17+EA	X		X X X X X X	X X X X X X	[EA] ← [EA] + DATA16 + [C]	Add 16-bit immediate data, plus carry, to the data memory word addressed by DADDR	
BH ← BH	ADC	RBD,RBS	12 11ddds	3*	X		X X X X X X	X X X X X X	[RBD] ← [RBD] + [RBS] + [C]	Add the 8-bit contents of register RBS, plus the Carry status, to register RBD	
01 SE	ADC	RWD,RWS	13 11ddds	3*	X		X X X X X X	X X X X X X	[RWD] ← [RWD] + [RWS] + [C]	Add the 16-bit contents of register RWS, plus the Carry status, to register RWD	

Mnemonic	Full Name	8086 Operand Usage
ADD - ADC	Add - Add with Carry	ADD dest, src - ADC dest, src (+CF)
SUB - SBB	Subtract - Subtract with Borrow	SUB dest, src - SBB dest, src (-CF)
INC - DEC	Increment - Decrement	INC dest - DEC dest
NEG	Two's Complement (Negate)	NEG dest
CMP	Compare	CMP dest, src (dest - src is performed to set flags)
MUL - IMUL	Multiply - Signed Multiply	MUL src - IMUL src (Implicitly uses AL or AX)
DIV - IDIV	Divide - Signed Divide	DIV src - IDIV src (Implicitly uses AX or DX:AX)

ADD AX + 1 ile INC AX farkı ?

→ INC kullanımında CF (carry flag) etkilenmez & INC genelde daha hızlıdır.

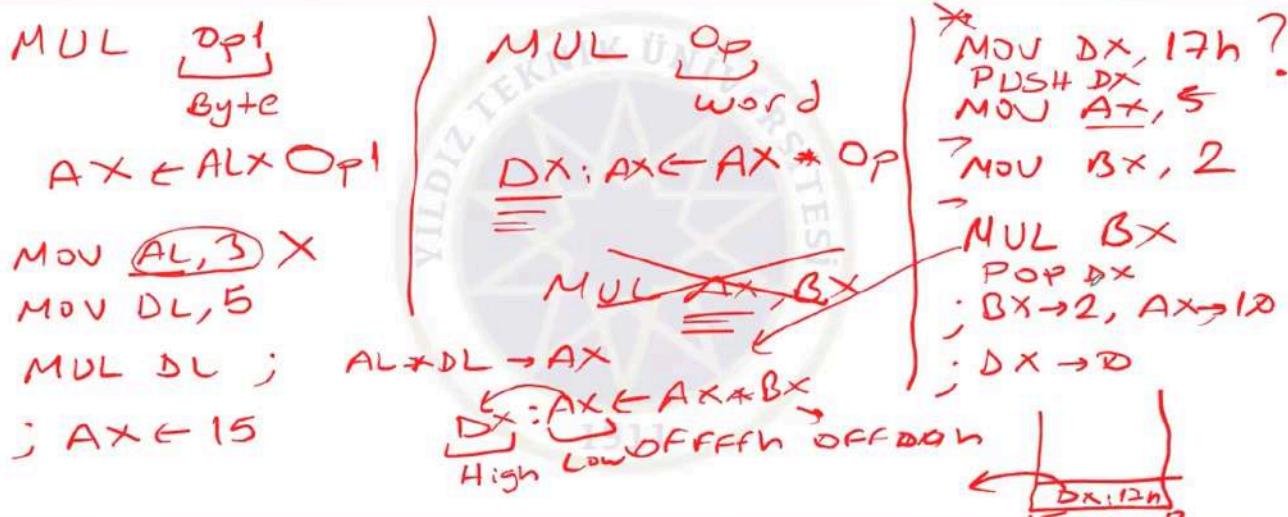
NEG - 2'ye tümleyen alır

CMP - SUB gibi davranışır ama sonucu etkilemez, bayraklarla oynar:

```
CMP AX, 10      ; AX - 10 işlemini yap (AX'in değerini değiştirme)
JE EsitlikVar ; Jump if Equal (Eğer ZF=1 ise, yani AX = 10 ise sıçra)
; ... AX 10 değilse bu kod çalışır ...
JNE EsitlikYok ; Jump if Not Equal (Eğer ZF=0 ise, yani AX != 10 ise sıçra)
```

EsitlikVar: ; ... Eşitlik durumunda yapılacaklar ...

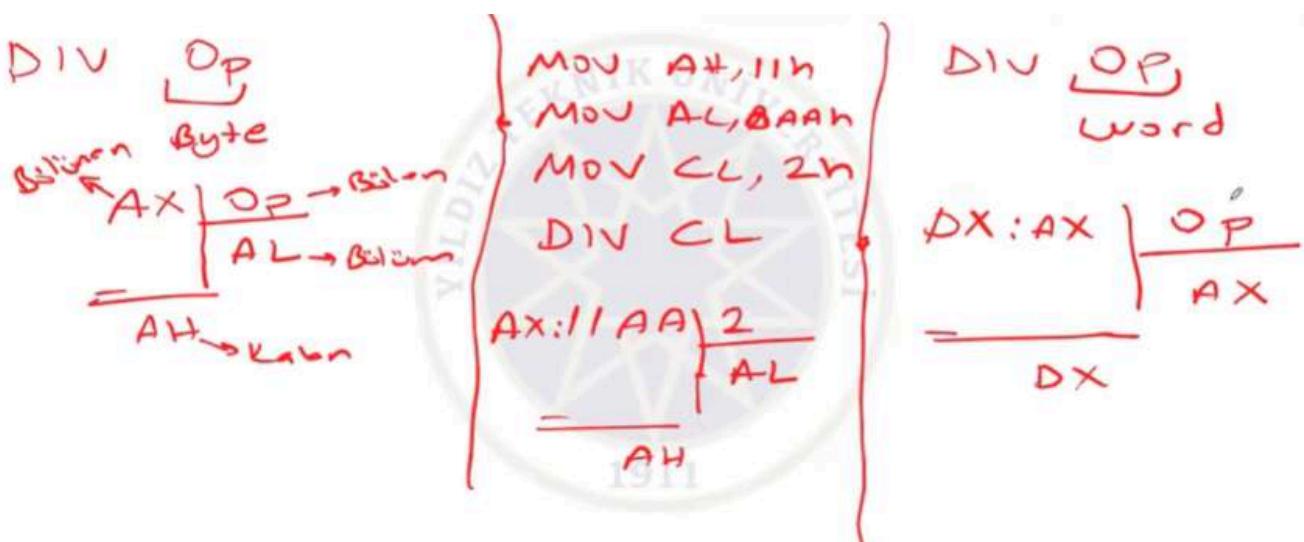
Aritmetik Komutlar- MUL, DIV, IMUL, IDIV

MUL' da tek operand var!

- MUL komutu, sonuç ne olursa olsun, word tipi çarpmada **otomatik olarak** 32-bitlik sonucu oluşturur ve iki hedef kayıtçuya yazar: **DX** (Yüksek Kısım) ve **AX** (Düşük Kısım).

Özellik	MUL (Multiply)	IMUL (Integer Multiply)
Kullanım Amacı	İşaretsiz (Unsigned) tamsayıları çarpar.	İşaretli (Signed) tamsayıları çarpar.
Negatif Sayılar	Sayıları her zaman pozitif kabul eder. Örneğin, 16-bit'te 0xFFFF 'i 65535 olarak görür.	Sayıları işaret bitini (en soldaki bit) dikkate alarak yorumlar. Örneğin, 16-bit'te 0xFFFF 'i -1 olarak görür.

Dallanma Komutları

- Programın akışını değiştiren komutlardır.
- IP yazmacının değerini değiştirirler.
- Koşullara bağlı veya herhangi bir koşul olmaksızın dallanma gerçekleştirilebilir.
- Koşullu dallanma komutları genellikle CMP ile birlikte kullanılır.
- Farklı isimlerdeki komutlar (mnemonic) aynı anlama gelebilmektedir.
- Koşullu dallanam komutlarının aralığı 8-bit ile sınırlıdır.
 - 128 byte geri veya 127 byte ileri zıplanabilir.)

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

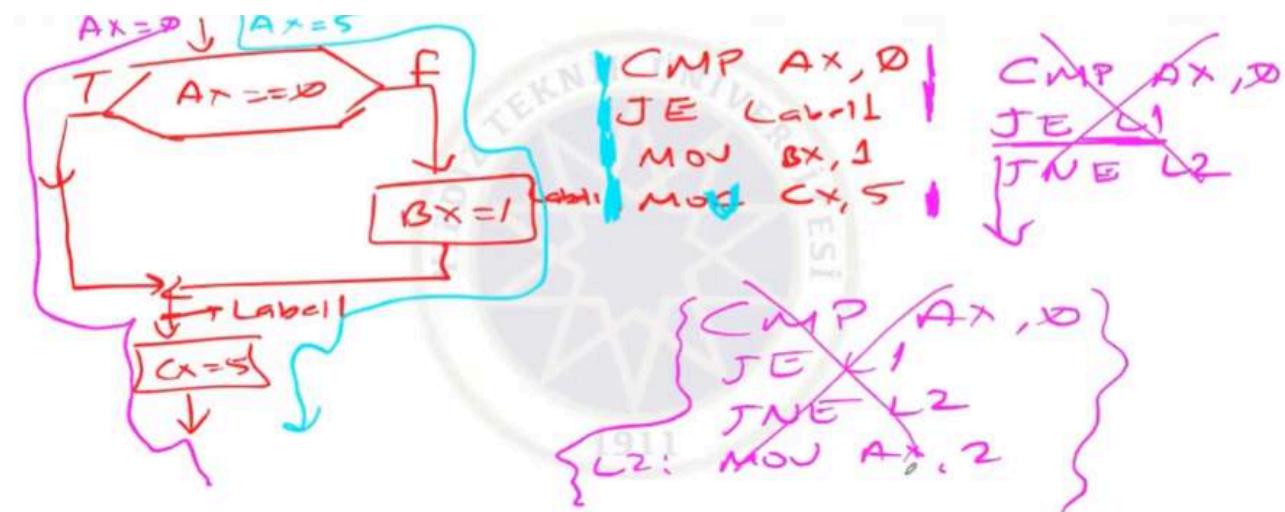
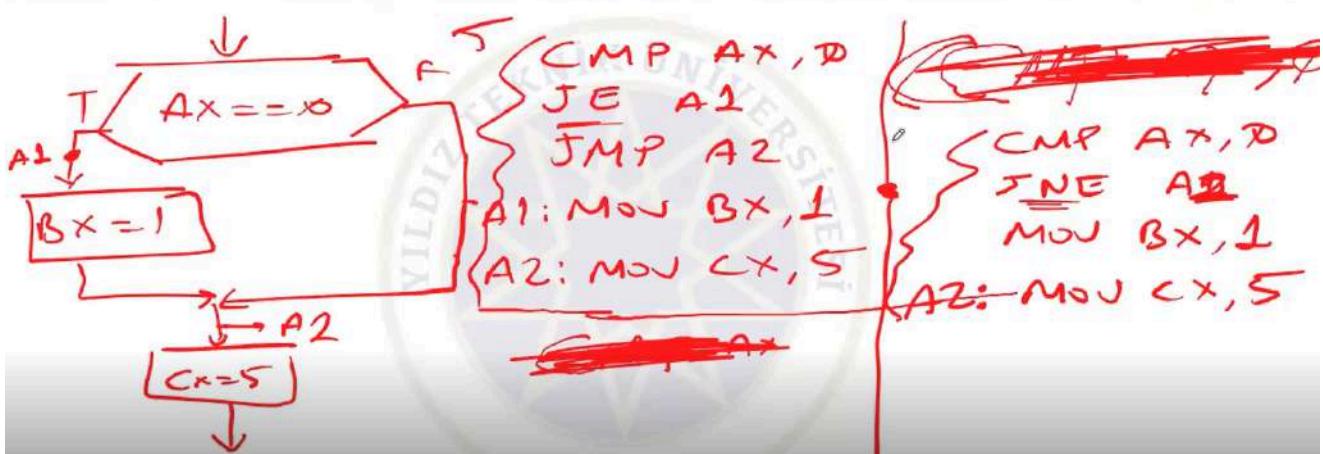
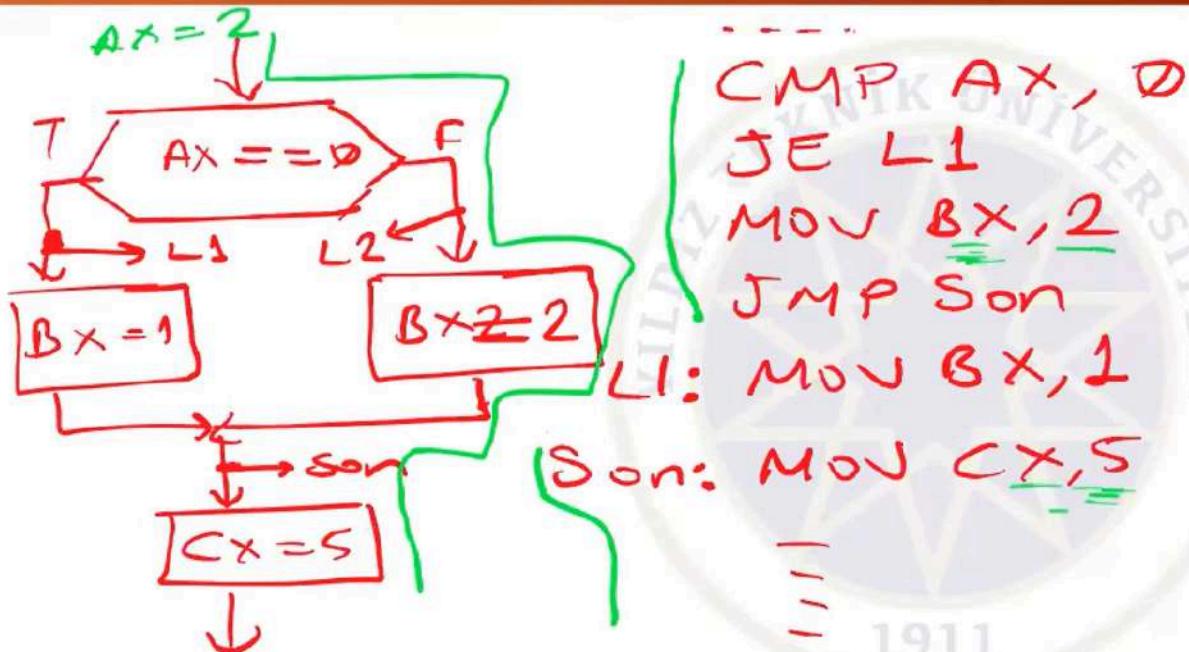
Dallanma Komutları ve Bayrakları

Koşulsuz dallanma → JMP

Koşullu Dallanmalar:

Mnemonic	Description	Condition (Flag State)
JZ / JE	Jump if Zero / Jump if Equal	$ZF = 1$
JNZ / JNE	Jump if Not Zero / Jump if Not Equal	$ZF = 0$
JC / JB / JNAE	Jump if Carry / Jump if Below / Jump if Not Above or Equal	$CF = 1$
JNC / JNB / JAE	Jump if No Carry / Jump if Not Below / Jump if Above or Equal	$CF = 0$
JS	Jump if Sign (Negative result)	$SF = 1$
JNS	Jump if No Sign (Positive or zero result)	$SF = 0$
JO	Jump if Overflow	$OF = 1$
JNO	Jump if No Overflow	$OF = 0$
JP / JPE	Jump if Parity / Jump if Parity Even	$PF = 1$
JNP / JPO	Jump if No Parity / Jump if Parity Odd	$PF = 0$
JL / JNGE	Jump if Less / Jump if Not Greater or Equal (Signed)	$SF \neq OF$
JGE / JNL	Jump if Greater or Equal / Jump if Not Less (Signed)	$SF = OF$
JLE / JNG	Jump if Less or Equal / Jump if Not Greater (Signed)	$ZF = 1 \text{ or } SF \neq OF$
JG / JNLE	Jump if Greater / Jump if Not Less or Equal (Signed)	$ZF = 0 \text{ and } SF = OF$

Dallanma Örnekleri J2

mor kodlardaki gereksizliklere dikkat et

Döngü Komutu - Loop

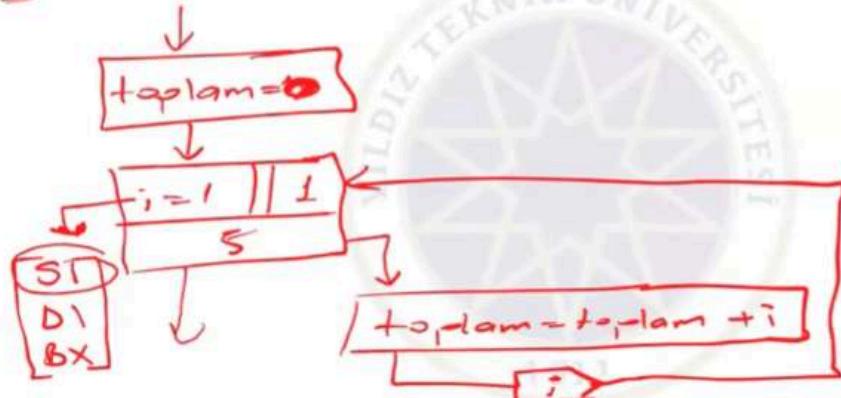
Döngü Komutu - LOOP

Mov DADD, idata

Alt Seviye
Programlam

Hafta 3

CX < 10

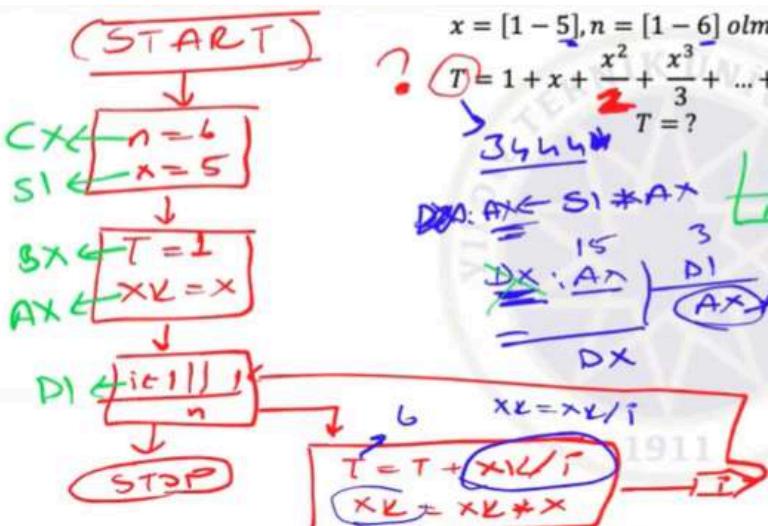

↓

MOV toplam, 0
MOV CX, 5
MOV SI, 1
L1: ADD toplam, SI
INC SI
LOOP L1
↓

LOOP labela zıplamadan önce CX değerini 1 azaltır.

Örnek 1

$$x = [1 - 5], n = [1 - 6] \text{ olmak üzere};$$

$$T = 1 + x + \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} + \dots + \frac{x^n}{n}$$

344444 T = ?

$$\text{DOA: } AX \leftarrow SI * AX$$

$$DX : AX$$

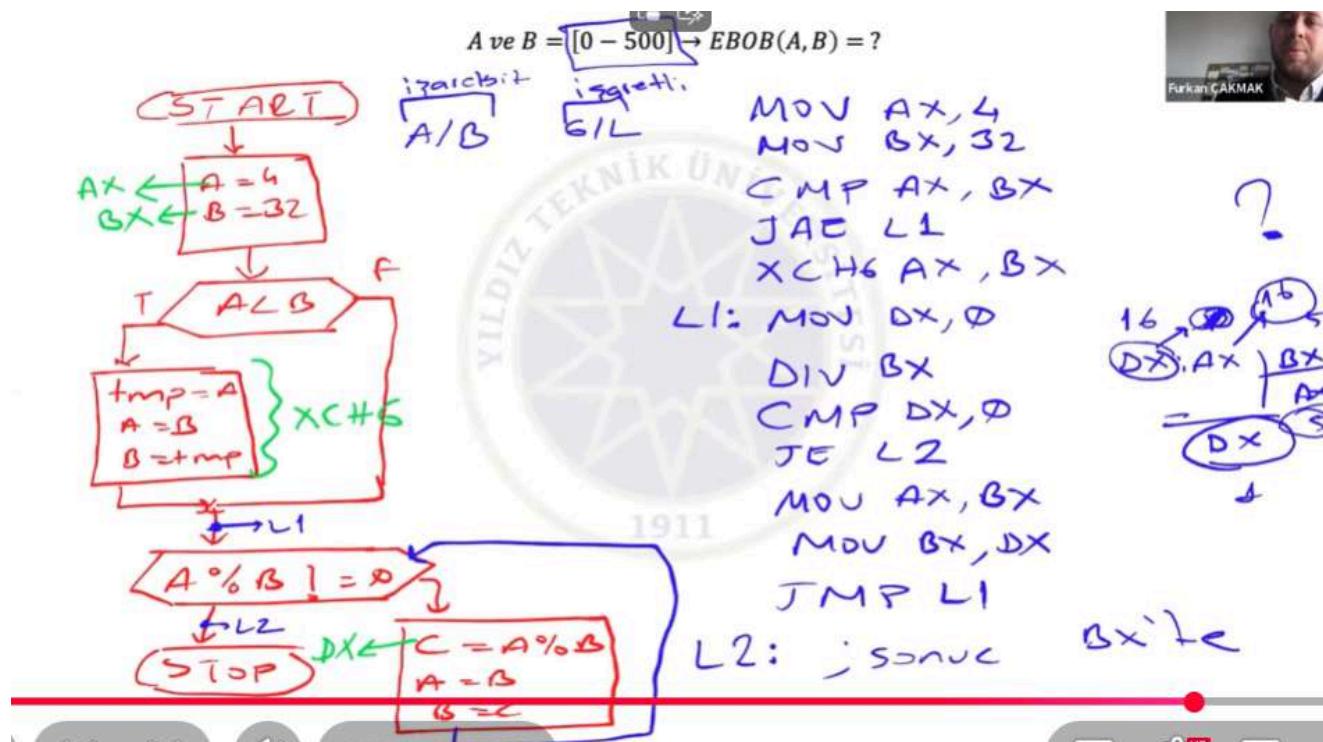
$$DX : AX$$

$$DX : AX$$

MOV CX, 6
MOV SI, 5
MOV BX, 1
MOV AX, SI
MOV DX, 0
PUSH AX
DIV DI
ADD BX, AX
POP AX
MUL SI
INC DI
LOOP L1
≡

(PUSH, POP işlemleri bölmeden önce veriyi korumak için kullanılır!)

Örnek 2: EBOB

Bayraklarla İlgili Komutlar

Bayraklarla İlgili Komutlar		
CLC - Clear CF	STD - Set DF	SAHF - Store AH in Flag
CMC - Complement CF	STI - Set IF	
STC - Set CF	CLI - Clear IF	
CLD - Clear DF	LAHF - Load AH with Flag	

Mantıksal Komutlar

- NOT, OR, AND, XOR, TEST

TEST → AND ile aynı, sonuç operand içinde değil bayrakların içinde oluşur

veri sıfırlama yolları

MOV AX, 0

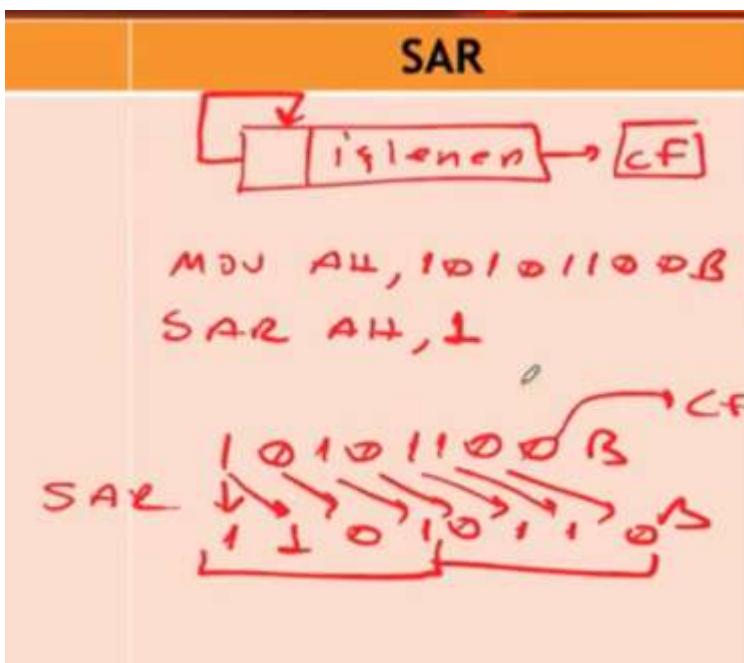
SUB AX, AX

XOR AX, AX

Komut	Açıklama	Bayraklar (Flags) Etkisi	Performans (Genel)
1. MOV AX, 0	AX'e doğrudan sıfır sabit değerini yükler.	Etkilenmez. Bayraklar korunur.	İyi, ancak veri yolu (bus) kullanımı nedeniyle en hızlı değil.
2. SUB AX, AX	AX'i kendisinden çıkarır. ($AX - AX = 0$)	Etkilenir. $ZF=1$, $CF=0$, $OF=0$, $SF=0$ olur.	Çok hızlı. İşlemci içinde kalır (register-to-register).
3. XOR AX, AX	AX'i kendisiyle XOR (özel veya) işlemine tabi tutar. ($X \oplus X = 0$)	Etkilenir. $ZF=1$, $CF=0$, $OF=0$, $SF=0$ olur.	En hızlı. Modern işlemcilerde sıfırlama için özel olarak optimize edilmiştir.

Öteleme Komutları

Komut	Tam Adı	İşlevi	Etkilenen Bayraklar
SHL	Shift Logical Left (Mantıksal Sola Kaydırma)	Değerin tüm bitlerini sola kaydırır. Sağdaki en düşük değere sahip (LSB) bite 0 eklenir. Sola kayan en yüksek değere sahip (MSB) bit CF (Carry Flag) bayrağına kopyalanır.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.
SAL	Shift Arithmetic Left (Aritmetik Sola Kaydırma)	SHL ile tamamen aynı işlevi görür ve aynı komut kodu (opcode) ile derlenir.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.
SHR	Shift Logical Right (Mantıksal Sağa Kaydırma)	Değerin tüm bitlerini sağa kaydırır. Soldaki en yüksek değere sahip (MSB) bite 0 eklenir. Sağdan kayan en düşük değere sahip (LSB) bit CF (Carry Flag) bayrağına kopyalanır.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.
SAR	Shift Arithmetic Right (Aritmetik Sağa Kaydırma)	İşaretli sayıların sağa kaydırılması için kullanılır. Değerin tüm bitlerini sağa kaydırır. Soldaki en yüksek değere sahip (MSB) bit işaretini korumak için kendisiyle doldurulur . Sağdan kayan en düşük değere sahip (LSB) bit CF (Carry Flag) bayrağına kopyalanır.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.

SAR örneği

SHL vs. SAL: Assembly dilinde **SHL** ve **SAL** tamamen aynıdır. Her ikisi de mantıksal sola kaydırma yapar ve bir sayıyı 2^n ile çarpmaya eşdeğerdir.

SHR vs. SAR:

- **SHR** (Mantıksal Sağa Kaydırma) işaretetsiz sayılar için uygundur. Sayının başına her zaman 0 ekler.
- **SAR** (Aritmetik Sağa Kaydırma) işaretli sayılar için uygundur. Sayının işaretini (MSB bitini) koruyarak başına **aynı biti** ekler. Bu, işaretli bir sayıyı 2^n ile bölmeye eşdeğerdir.

```
SHL AX, 1 ; doğru
SHL AX, 2 ; yanlış!!!
```

```
MOV CL, 2
SHL AX, CL ; doğru!!!
```

Tek Çift Sayı Kontrol örneği

```
SHR sayı, 1
JCF tek
MOV AX, 1
JMP sonuc
tek: MOV AX, 0
sonuc: ...
```

(TEST ve JCF komutu ile daha hızlı yapılabılır)

Döndürme Komutları

Komut (Mnemonic)	Anlamı	Açıklama	Sözdizimi (Syntax)
ROL	Rotate Left (Sola Döndür)	Operandın bitlerini sola döndürür. En soldaki (MSB) bit hem Taşıma Bayrağı'na (CF) hem de en sağdaki (LSB) bite kopyalanır.	ROL hedef, sayım
ROR	Rotate Right (Sağa Döndür)	Operandın bitlerini sağa döndürür. En sağdaki (LSB) bit hem Taşıma Bayrağı'na (CF) hem de en soldaki (MSB) bite kopyalanır.	ROR hedef, sayım
RCL	Rotate Carry Left (Taşıma ile Sola Döndür)	Operandın bitlerini sola, Taşıma Bayrağı (CF) aracılığıyla döndürür. En soldaki bit CF'ye kopyalanır ve CF'nin önceki değeri en sağdaki bite kopyalanır.	RCL hedef, sayım
RCR	Rotate Carry Right (Taşıma ile Sağa Döndür)	Operandın bitlerini sağa, Taşıma Bayrağı (CF) aracılığıyla döndürür. En sağdaki bit CF'ye kopyalanır ve CF'nin önceki değeri en soldaki bite kopyalanır.	RCR hedef, sayım

- Sadece **bir (1) bit** döndürülecekse, doğrudan 1 yazılır (ROL AX, 1)
 - Birden fazla bit döndürülecekse, döndürme sayısı **CL** register'ına yüklenmeli ve komutta CL kullanılmalıdır!
- (örneğin, MOV CL, 4 ardından ROL AX, CL)

Örnek: 8 bitlik sayının bitlerini tersten yazmak

a = 1110 0010 olsun. istenen sonuç → a = 0100 0111

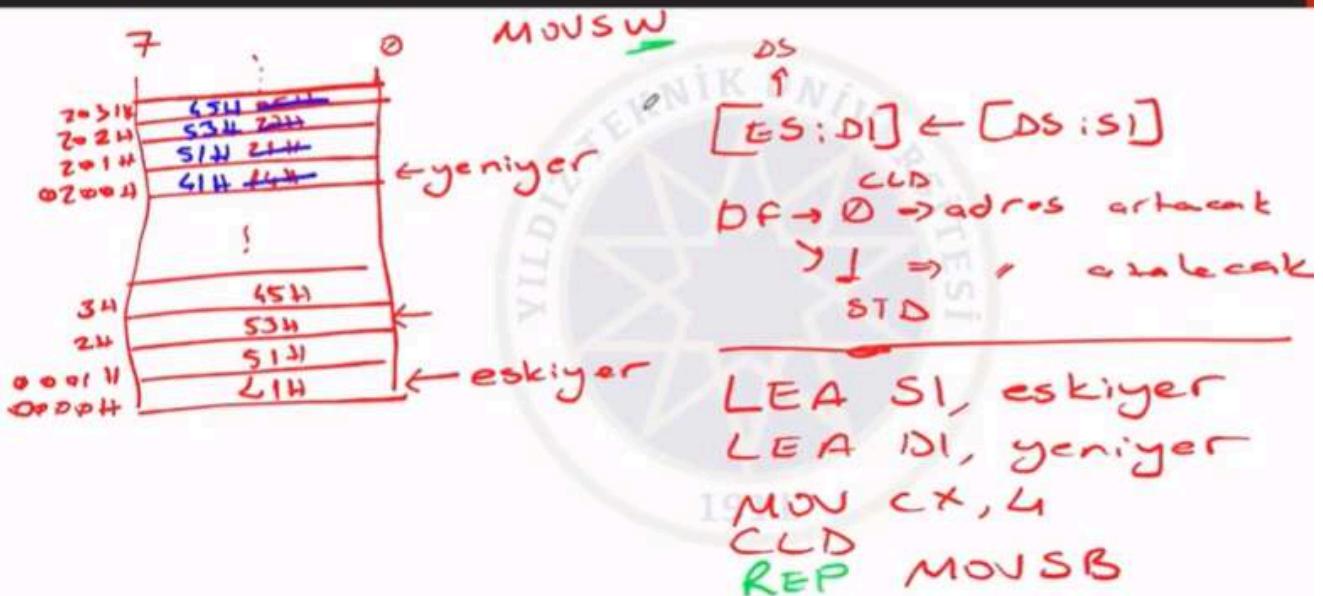
```

MOV AL, a
MOV CX, 8
L1: SHR AL, 1
      RCL AH, 1
      LOOP L1
      MOV a, AH
    
```

Dizgi(String) Komutları

Komut (Mnemonic)	Anlamı	Açıklama
MOVS / MOVSB / MOVSW	Dizge Taşıma	Bellekteki bir dizgeden diğerine bir byte (B) veya word (W) taşıır. Veriyi DS:[SI] adresinden ES:[DI] adresine taşıır, ardından SI ve DI 'i günceller.
LODS / LODSB / LODSW	Dizge Yükleme	Bellekteki veriyi (DS:[SI]) Akümülatör'e (AL veya AX) yükler ve SI 'i günceller.
STOS / STOSB / STOSW	Dizge Saklama	Akümülatör'deki veriyi (AL veya AX) bellekteki bir dizgeye (ES:[DI]) saklar ve DI 'i günceller.
CMPS / CMPSB / CMPSW	Dizge Karşılaştırma	İki dizgedeki verileri (DS:[SI] ve ES:[DI]) bir byte veya word uzunlığında karşılaştırır ve bayrakları ayarlar. SI ve DI 'i günceller.
SCAS / SCASB / SCASW	Dizge Tarama	Akümülatör'deki (AL veya AX) veriyi bellekteki dizgedeki veriyle (ES:[DI]) karşılaştırır ve bayrakları ayarlar. DI 'i günceller.

MOVSB (Move String Byte)

(REP: LOOP'un özel hali. Önündeki komutu tekrarlar)

- Veriyi taşımak istediğimiz ilerideki adres veriyle örtüşüyorsa DF, STD komutuyla değiştirilip dizinin sonundan adres azaltarak taşınmalı!

CMPSB (Compare String Byte)

CMPSW

$[DS:SI] - [ES:DI]$

$DF \rightarrow \oplus \rightarrow \uparrow$
 $\uparrow \downarrow \rightarrow \downarrow$

LEA SI, dizi:1 → 'assembly12'
 LEA DI, dizi:2 → 'assamb123'

MOV CX, 10

CLD

REPE CMPSB

(REPE: Repeat If Equal)

SCASB (Scan String Byte)

 Alt
Progr
Ha

Bellek	
020CH	6DH
020BH	6FH
020AH	63H
0209H	2EH
0208H	43H
0207H	46H
0206H	40H
0205H	61H
0204H	6DH
0203H	75H
0202H	79H
0201H	55H
7	0

SCASW

AL - [ES:DI] ⇒ bayraklar

 $\oplus \leftarrow 40H$

LEA DI, email

MOV CX, 12

CLD

MOV AL, '@'

REPNE SCASB,

1911

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

(REPNE: Repeat if NOT Equal)

CBW (Convert Byte to Word)

Operand'i yok! AL' deki sayıyı AX'e büyütür.

CWD (Convert Word to Double Word)

LODSB, STOSB, CBW, CWD

SW SW

LODSB
 $AL \leftarrow [DS:SI]$

STOSB
 $[ES:DI] \leftarrow AL$

CWD
 $DX:AX \leftarrow AX$

CBW (Convert Byte to Word)
 $AX \leftarrow AL$

CBW TEST
 $AL \leftarrow [00001111B]$
 $AX \leftarrow \underline{11111111} \underline{0001111B}$

Hafta 5

Örnek:

- Pozitif Sayı:** `MOV AX, 0005h`.
 - `CWD` komutundan sonra: $DX:AX = 0000:0005h$
- Negatif Sayı:** `MOV AX, 8000h` (1000 0000 0000 0000b -32768).
 - `CWD` komutundan sonra: $DX : AX = FFFF : 8000h$.

Bu komutlar, özellikle işaretli bölme komutu olan `IDIV`'i kullanmadan hemen önce gereklidir, çünkü `IDIV` bölünen sayının *AX* veya *DX : AX* çiftinde olmasını bekler.

Yığın(Stack) Komutları

Komut (Mnemonic)	Anlamı	Açıklama
PUSH	Yığına İtme	Bir kelime (16 bit) uzunluğundaki veriyi yığının tepesine yerleştirir ve SP 'yi 2 azaltır.
POP	Yığından Çekme	Yığının tepesinden bir kelime (16 bit) uzunluğundaki veriyi alır ve SP 'yi 2 artırır.
PUSHF	Bayrakları İtme	Bayraklar (Flags) yazmacının (16 bit) içeriğini yığına kaydeder.
POPF	Bayrakları Çekme	Yığının tepesinden bir kelimeyi alarak Bayraklar yazmacına yükler.
CALL	Çağırma	Prosedüre atlar ve dönüş adresini (IP'nin sonraki değeri) yığına kaydeder.
RET	Geri Dönüş	Yığından en son kaydedilen dönüş adresini alır ve program akışını oradan devam ettirir.

Yıldız Teknik Üniversitesi

Alt Seviye Programlaması

Hafta 5

Stack Diagram:

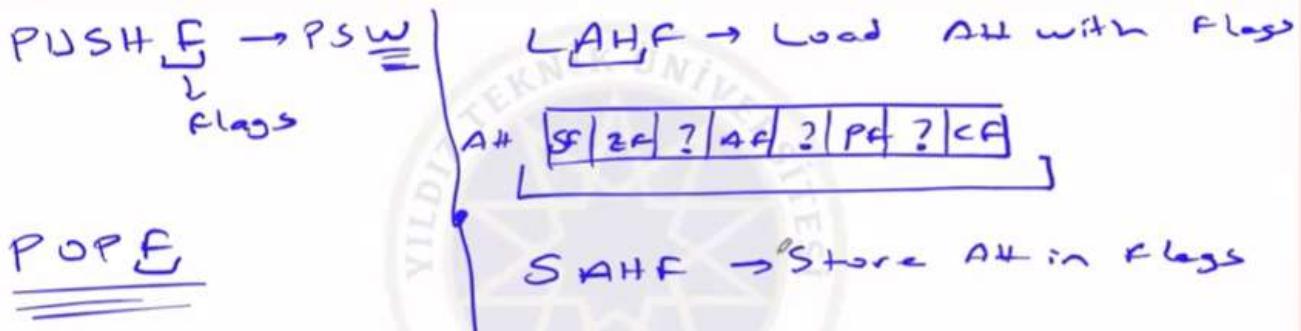
- Memory slots: 15, 14, 13, 12, 11, 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0.
- Stack pointer (SP) points to slot 0.
- Value at slot 1: ~~2~~ (marked with a cross).
- Value at slot 4: 4 (marked with an arrow).
- Value at slot 15: 15.

Assembly Code:

```

DADD regW - RW
MOV AX, 2
PUSH AX
SHR AX, 1
PUSH AX
POP BX < L1
ADD BX, 7
PUSH BX
POP sayi < L2
XOR SI, SI
MOV CX, 4
PUSH diizi[SI]
INC SI
LOOP L1
XOR SI, SI
MOV CX, 4
POP diizi[SI]
INC SI
LOOP L2
    
```

PUSHF, POPF, LAHF, SAHF

Örnek1:

Diğer bayraklara dokunmadan ZF değerinin complementini alınız.

7	6	5	4	3	2	1	0
SF	ZF	-	AF	-	PF	-	CF

Nasıl Yapılır? Değiştirilmek istenen bit 1 diğer bitler 0 olan ikinci bir sayıyla XOR alınır

```

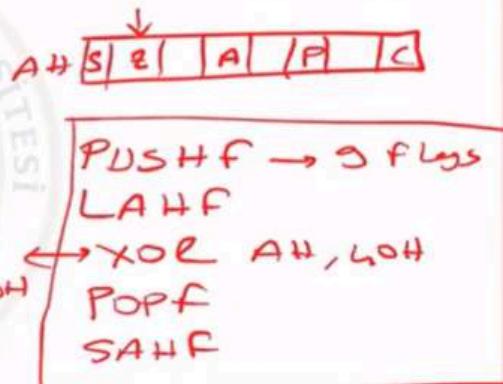
PUSHF
LAHF
XOR AH, 40H
POPF
SAHF

```

Ör/Diger bayraklara dokunmadan ZF degerinin complementini alalım.

$\oplus \rightarrow 1$
 $1 \rightarrow 0$

$$\begin{array}{r}
 10011010 \\
 \oplus 01000000 \\
 \hline
 11011010
 \end{array} \rightarrow 40H$$

Örnek 2

01010101016

Verilen 1 byte' taki bitleri sayan ASM kodunu yazalım.

```
    XOR BL, BL  
    MOV CX, 8  
    MOV AH, 55h  
L1: SHL AH, 1  
    JNC Devam  
    INC BL  
    loop L1
```

```

    XOR BL, BL
    MOV CX, 8
    MOV AH, 55
PL1: SHL AH, 1
    ADC BL, 0
    LOOP PL1

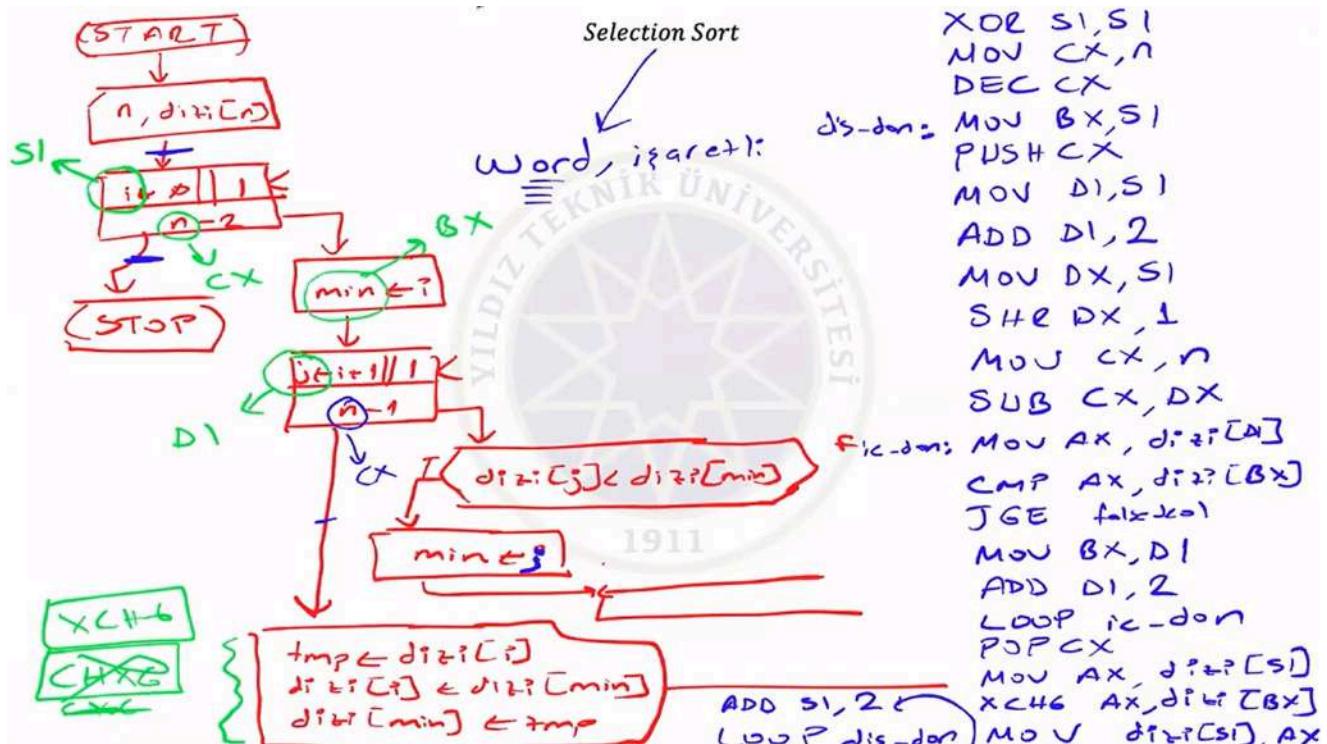
```

```
XOR BL, BL  
MOV AH, 55H  
CMP AH, 0  
JE cikis  
SHL AH, 1  
ADC BL, 0  
JMP L1
```

Cikis : =

Bir problem birden farklı şekilde çözülebilir. Önemli olan en optimize halini bulmaktır.

Örnek 3: Selection Sort

Adresleme Kipleri

Adresleme Kipleri

- Anlık (Immediate) Adresleme
- Yazmaç (Register) Adresleme
- Doğrudan (Direct) Adresleme
- Yazmaç Dolaylı (Register Indirect) Adresleme
- Baz Göreli (Base Relative) Adresleme
- Doğrudan İndisli (Direct Index) Adresleme
- Dizi (String) Adresleme
- İskele (Port) Adresleme

Adresleme: Belleğin içine bir şeyler koyma gibi düşünülebilir.

Anlık Adresleme

Anlık (Immediate) Adresleme

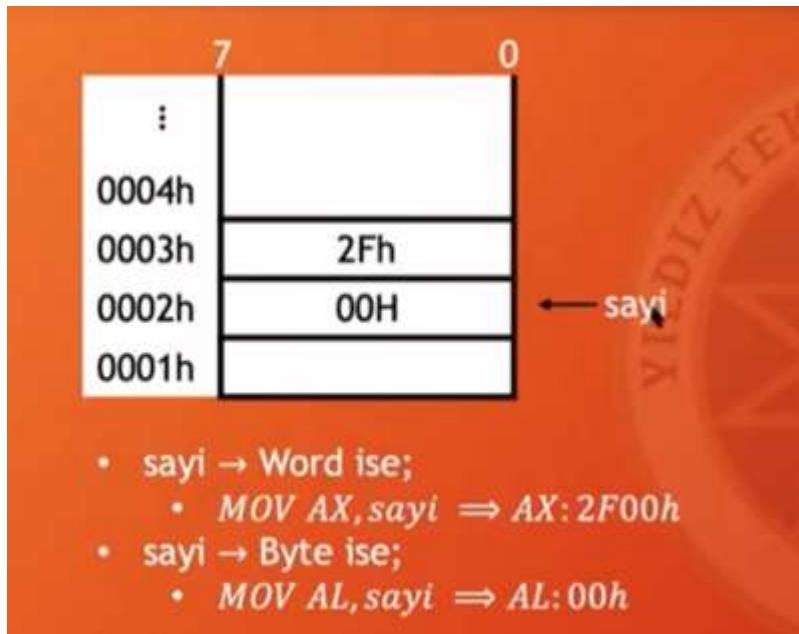
- *MOV reg, idata*
- *MOV mem, idata*
- *MOV AL, 16*
- *MOV CX, 0ABCDh*

Bir register veya değişken içerisinde doğrudan sayısal değer ataması yapılan adresleme tipidir.

Register(Yazmaç) Adresleme

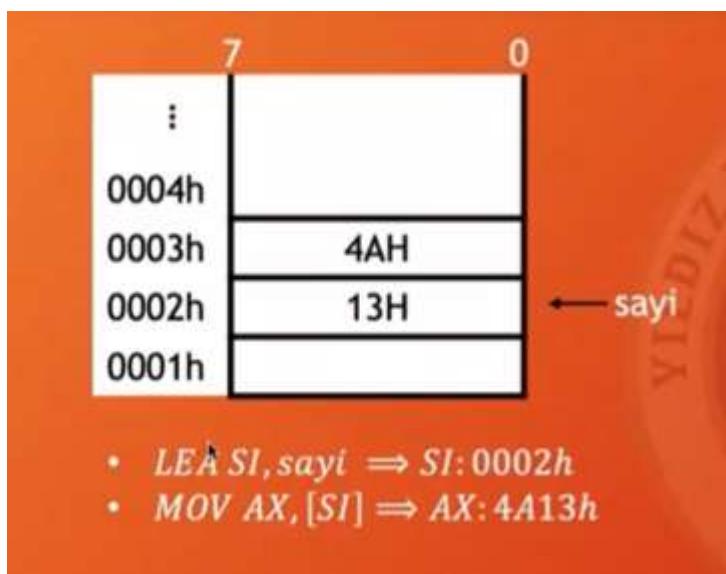
- *MOV reg, reg*
- *MOV DS, AX*
- *MOV DL, CH*

Direct (Doğrudan) Adresleme

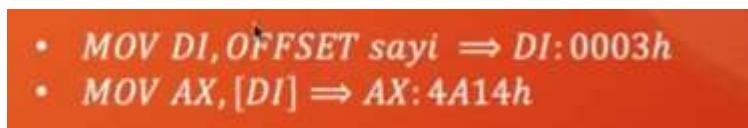

adresin ne yönde arttığını her zaman dikkat et

Register Indirect (Yazmaç Dolaylı) Adresleme

AL yazsaydı sadece 13h alınırıldı

OFFSET bir mnemonic değildir. pseoudo komutlardan biridir, derleyici için anlam ifade eder.
(⚠️ resimdeki 0003h hatalı, 0002h olmalı ⚠️)

Base Relative (Baz Göreli) Adresleme

	7	0
...		
0018h		
0017h	59h	
0016h	4Ch	
0015h	42h	
0014h	4Dh	
0013h	45h	
0012h	53h	
0011h	53h	
0010h	41h	

msg ←

- msg db 'ASSEMBLY'
- $\text{LEA BX, msg} \Rightarrow \text{BX: } 0010h$
- $\text{MOV AL, [BX + 4]} \Rightarrow \text{AL: } 4Dh$
- $\text{MOV AX, [BX + 5]} \Rightarrow \text{AX: } 4C42h$

S I
D I
B X

msg db 'Assembly' kısmı sonra anlatılacak (db: define byte)

Direct Index (Doğrudan İndisli) Adresleme

Doğrudan İndisi Adresleme yüksek sevivelî dillerde kullanılan dizi adresleme ve benzeri.

	7	0
:		
0018h		
0017h	59h	
0016h	4Ch	
0015h	42h	
0014h	4Dh	
0013h	45h	
0012h	53h	
0011h	53h	
0010h	41h	

dizi2[SI +1] de hatasız olur ama döngü kurabilmek için INC SI kullanmak daha iyi
not: assembly de verilere erişirken dizi dışına hatasız çıkılabilir.

Örnek 1

2 dizinin yerini farklı adreslemeyle değiştirelim.

d1, d2: byte tanumlu

n: dizilerin boyutu

```
MOV CX, n
XOR SI, SI      ; d1 için -> SI -> 0
LEA DI, d2       ;           DI -> 1FA2h (örnek)
```

```
donus: MOV AL, d1[SI]
XCHG AL, [DI]    ; XCHG [DI], d1[SI] KESİNLİKLE YANLIŞ!
                  ; XCHG DADDR, DADDR diye bir instruction yok!
MOV d1[SI], AL
INC DI
INC SI
LOOP donus:
```

Potansiyel Yanlışlar

```

(XOR SI, SI)
    MOV AL, [SI]
(LEA DI, [SI])
    MOV AL, d1[SI]

```

Örnek 2

A şirketinde çalışanların doğum yılı d1 dizisinde, B şirketinde çalışanların yaşları d2 dizisinde tutulmaktadır. Önce A şirketinde çalışan a1 kişinin, sonra B şirketinde çalışan b2 kişinin bu bilgileri boyutu a1 + b1 olan d3 dizisine aktarmak için gerekli ASM kodunu yazalım.

doğum yılı: 255te büyük olacağı için WORD tipi olmalı
çalışan yaşları negatif olamaz, 0-255 arasında olabilir (BYTE tipi)

```

LEA DI, d1
LEA SI, d2
XOR BX, BX

MOV CX, a1
L1:      MOV AX, [DI]
MOV d3[BX], AX
ADD DI, 2
ADD BX, 2
LOOP L1

MOV CX, b2
L2:      MOV AL, [SI]
CBW           ; MOV d3[BX], AL hatalı olur
MOV d3[BX], AX ; çünkü d3 dizisi WORD tipi!
ADD SI, 1
ADD BX, 2       ; ARADAKİ FARK ÖNEMLİ
LOOP L2

```

Potansiyel Yanlışlar

~~LEA AX, (d1)~~

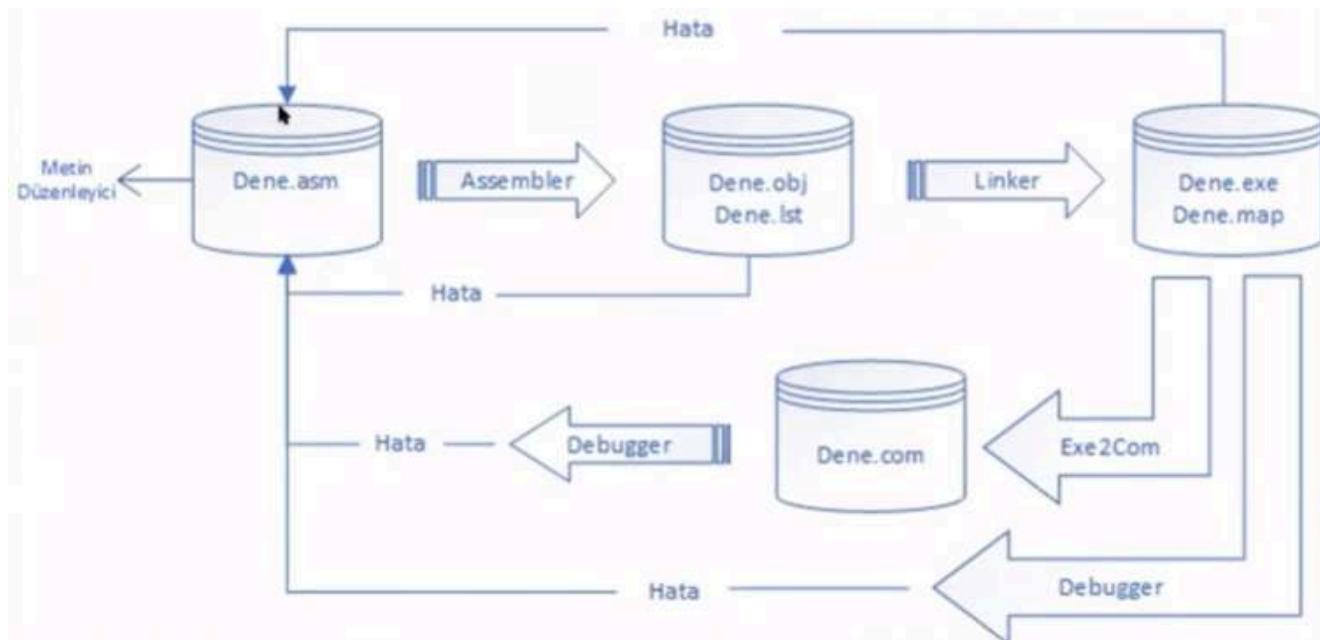
~~SHL AX, L~~

~~AX[AX]~~

~~MOV DADD2, DADD2~~

~~MOV d3[BX], [DI]~~

Assembly Programı Derleme ve Çalıştırma

Assembler assembly derleyicisine verilen addır.

Hata yoksa obj uzantılı dosyayı oluşturur.

Assemblyde EXE ve COM tipi programlar bulunur.

COM yazılısa bile önce EXE tipi programdan geçirilir.

Pseudo (Sözde) Komutlar

- Makine kodu karşılığı yoktur.
- Bayraklar üzerinde etkisi yoktur.
- Debug ortamında kullanılamıyorlar.
- LST dosya düzeni
 - Program kesim düzeni
- Veri tanımlamaları için kullanılırlar.
- Derleyici tarafından anlaşılmırlırlar.

SEGMENT/ENDS

kesim_ismi	SEGMENT {seçenekler}	SEÇENEKLER
.....	a) Hizalama (Alignment) Tipi:
.....	<ul style="list-style-type: none"> Tanımlanan kesimlerin hangi sınırдан başlayacağını belirter.
kesim_ismi	ENDS	

c) Sınıf (Class) Tipi:

- Birleştirme tipi PUBLIC olarak tanımlanmış kesimlerin link işlemi sırasında birbirinin peşi sıra gelmesi için kullanılır.
- Tırnak içinde yazılır.

b) Birleştirme (Combine) Tipi:

- Link işleminden sonra aynı isim verilmiş kesimlerin birleştirilmesi için kullanılır.
- PUBLIC: Aynı isimli kesimler birbirinin devamı olur.
- COMMON: Kesimler birbirinin üzerine yazılır.
- STACK: LIFO sisteminde çalışır.
- AT #####: Belirlenen fiziksel adresten başlar.

stacksg	SEGMENT PARA STACK 'yığın'
.....
stacksg	ENDS
codesg	SEGMENT PARA 'kod'
.....
codesg	ENDS
datasg	SEGMENT PARA 'veri'
.....
datasg	ENDS
test	SEGMENT <u>BYTE</u> AT 0120A ^H

test	ENDS
test	-----

ASSUME, DB, DW, DD, DQ, DT

ASSUME SS:stacksg, DS:datasg, CS:codesg

• Segment atamaları için kullanılır.
 • COM tipinde ise;
 • ASSUME SS:myse, CS:mysg, DS:mysg

DB (Define Byte)

sayi1	DB 25	→ int sayi1 = 25;
sayi2	DB 1Eh	
sayi3	DB ?	→ int sayi3;
sayi4	DB 1, 2, 3Fh, 0A4h, 5	
strb	DB 'Assembly Dersi'	

? (soru işaretleri) simbolü ilk değerinin ne olduğunu söyleyen bir işaretidir.

Virgülle ayrılan elemanlar dizi oluşturur, tırnak içinde yazılanlar da string dizisi oluşturur.
 COM tipi programda tek bir segment bulunur (bu dönem işlenmedi)

DW (Define Word)

sayiW1 DW 0ABCDh

	7	0
0250h	?	
0251h	?	XX?
0252h	?	CD
0253h	?	AB

sayiW1

DW (Define Word)

sayiW1 DW 0ABCDh

diziW DW 5, 10, 20

	7	0
0510h	?	-
0511h	?	05
0512h	?	0D0A
0513h	0A	?
0514h	?	DD0A
0515h	?	100A
0516h	?	0D0A
0517h	?	
0518h	?	

diziW

DD (Define Double Word)

DQ (Define Quadro Word)

DT (Define Ten Bytes)

DUP, PTR

Dup (Duplication Factor)

- Dizib2 DB 15 DUP(0)
- Mb1 DB 3 DUP(4 DUP(8))
 - 3x4 matris (8)
- Diziw DW 10 DUP(?)

önüne gelen rakam kaç tane duplicate edileceğini gösterir
içindeki ifade o değerin ne olduğunu gösterir

PTR (Pointer)

PTR (Pointer)

- Tip dönüşümü (casting)
- sayib DB 15h
- sayiw DW 3545h

	7	0
:		
0004h		
0003h	25h	
0002h	15h	
0001h	35h	←
0000h	45h	←

sayib ←
sayiw ←

- *MOV AX, WORD PTR sayib* ⇒ AX: ? 2515h
- *MOV AH, BYTE PTR sayiw* ⇒ AH: ? 45h
- *MOV AL, BYTE PTR sayiw + 1* ⇒ AL: ? 35h

LABEL

tanımlandığı yerden sonraki belirlenen adres büyülüüğündeki veriyi alır

YeniB LABEL BYTE
SayiW DW 2935h
YeniW LABEL WORD
SayiBb DB 45h
SayiBc DB 55h

Mov AX, YeniW
AX: 5545h
Mov BL, YeriB
BL ← 35h

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

	7	0	LABEL
:			
0012h			
0013h	35h	← sayiW	← yeniB
0014h	25h		
0015h	45h	← sayiBb	← yeniW
0016h	55h	← sayiBc	

PROC/ENDP, SEG, END

PROC (Procedure) / ENDP

yordam_ismi	PROC {NEAR/FAR}

yordam_ismi	RET/RETF
	ENDP

PROC/ENDP: prosedür başlangıcı ve sonunu belirtmek için kullanılır

- NEAR , prosedürün aynı kod segmenti içinde çağrılmacağını belirtir. (Varsayılan değerdir)
- FAR , prosedürün farklı bir kod segmentinden çağrılabileceğini belirtir.

OFFSET

- LEA aynı işlev

MOV AX, OFFSET Tablo
AX: ? 0713h

END

	7	0	
:			
0712h			
0713h	3Ch		← Tablo
0714h	7Fh		
0715h	89h		

END

- END baslangic_noktasi

SEG (SEGMENT)

- *MOV ES, SEG sayiw* → DS
 - ES:?
- *MOV AX, SEG AramaProc* → CS
 - AX:?

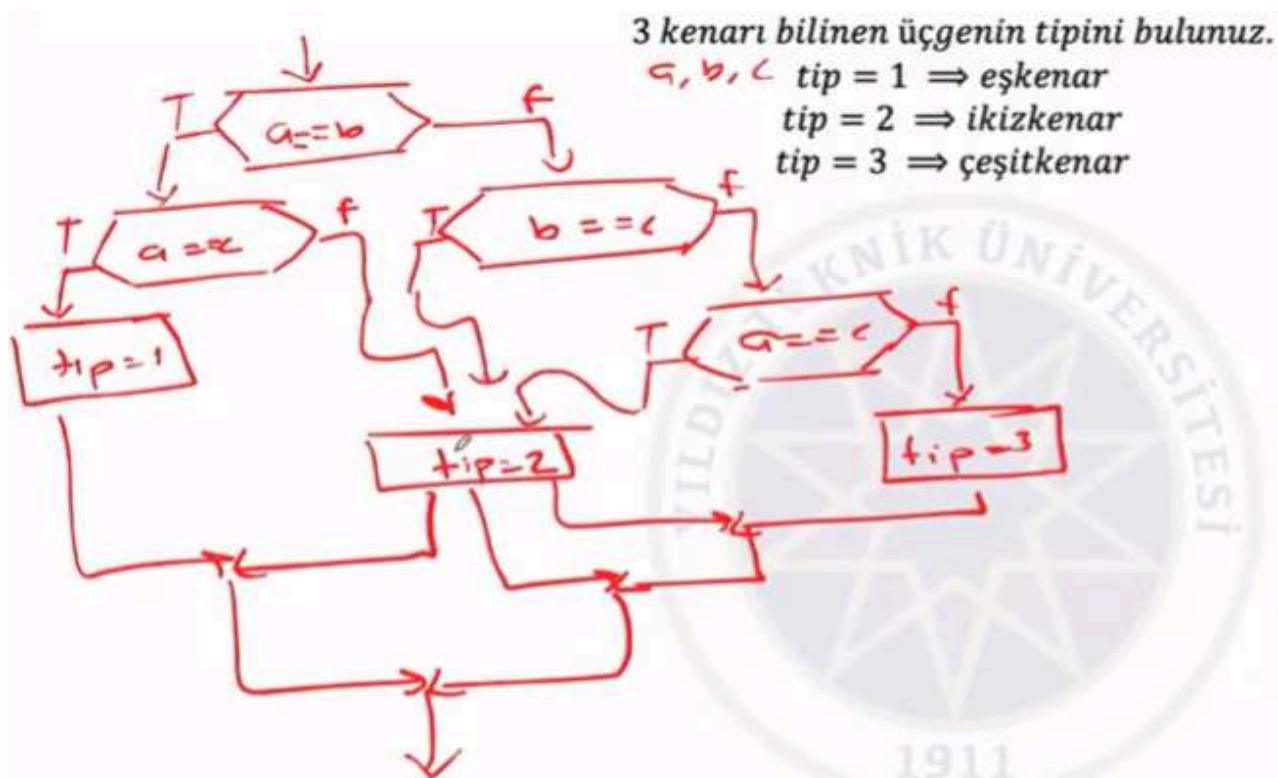
Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

Derleyici END komutunu gördüğünde daha fazla kaynak kod okumayı durdurur.

LENGTH, TYPE, SIZE

LENGTH	TYPE	SIZE
<ul style="list-style-type: none"> DUP'ten önceki sayı Tablo DW 15 DUP(?) MOV AX, LENGTH Tablo <ul style="list-style-type: none"> AX:? 	<ul style="list-style-type: none"> Değişken tipinin kaç BYTE olduğunu bulmak için sizeof() Tablo DW 15 DUP(0) MOV AX, TYPE Tablo <ul style="list-style-type: none"> AX:? Sayı DD 3412ABCDh MOV AX, TYPE Sayı <ul style="list-style-type: none"> AX:? 	<ul style="list-style-type: none"> LENGTH * TYPE Tablo DW 20 DUP(?) MOV AX, SIZE Tablo <ul style="list-style-type: none"> AX:?

Artık baştan sonra tam bir Assembly kodu yazabiliriz!

Örnek 1

```

datasg SEGMENT PARA 'veri'
    tip DB ?
    a    DB 12
    b    DB 13
    c    DB 12
datasg ENDS

; stack boyutu yazılan programda ihtiyaç duyulduğu kadar oluşturulmalı
stacksg SEGMENT PARA STACK 's'
    DW 15 DUP(?)
stacksg ENDS

codesg SEGMENT PARA 'kod'
ASSUME CS:codesg, DS:datasg, SS: stacksg

ANA PROC FAR
    ; Sıradaki 5 satırdaki ifadeler bir EXE tipi kodda bulunmalı!
    ; İşlevlerine sonra deðinilecek
    PUSH DS
    XOR AX, AX
    PUSH AX
    MOV AX, datasg
    MOV DS, AX

    ; Artık program kısmasına başlayabiliriz
    MOV AL, a
    MOV BL, b
    MOV CL, c

    CMP AL, BL
    JE J1
    CMP BL, CL
    JE J2
    CMP AL, CL
    JE J2
    MOV tip, 3
    JMP Json
J1:   CMP AL, CL
    JNE J2
    MOV tip, 1
J2:   MOV tip, 2

Json: RETF

ANA ENDP           ; Önce prosedürü kapatıyoruz

```

```

codesg ENDS          ; Sırada kod segmenti var

END ANA             ; en son END ve programın başlamasını
                     ; istediğimiz prosedür ismi yazılmalı
                     ; zaten 1 prosedür var, o da ANA

```

Başlangıç Ayarları

Code Segmentteki ilk 5 satırın amacı:

PUSH DS

XOR AX, AX -> Geri dönüş adreslerinin ayarlanması

PUSH AX

MOV AX, datasg -> data segment değerinin ayarlanması

MOV DS,AX

Bu ifadeler kodun doğru çalışması için bir EXE programında kesinlikle bulunmalıdır.

Program bittiğinde atılan veriler geri çekilip sonlandırılır.

DOSBOX (Lab için)

modern işletim sistemleri üzerinde eski DOS (Disk Operating System) ortamını taklit eden bir emülatör programı. Lablarda çıktı, hafıza veya registerları test etmek için kullanılmaktır.

Ödev ve Lablar için önemli bazı komutlar:

MOUNT	Bilgisayarınızdaki bir klasörü, DOSBox'ta sanal bir sürücü (örneğin C:) olarak bağlar.
C:	Aktif olarak çalışılan sürücüyü, bağlanan sanal C sürücüsü olarak değiştirir.
CD	Aktif olarak çalışılan dizini (klasörü) değiştirmeye yarar.
MASM	Assembly kaynak kodunu (.ASM) çalıştırılabilir makine koduna çeviren derleyici (Assembler) programıdır.
LINK	Bağlayıcı (Linker) programıdır. MASM tarafından üretilen .OBJ nesne kodunu alıp, gerekli kütüphanelerle birleştirerek çalıştırılabilir .EXE veya .COM dosyasını oluşturur.
DEBUG	Bir DOS programıdır. Hata ayıklama (Debugging) yapmak, belleği incelemek, yazmaç (Register) içeriklerini görmek ve programı adım adım çalıştırmak için kullanılır.
DIR	Mevcut dizindeki dosyaları listeler.

Ayrıca oluşan exe dosyasını çalıştmak için "**program1.exe**" yazılabilir.

DOSBox büyük/küçük harf duyarlı (case-sensitive) değildir!

Dosya Tipi	Direkt Tanım
OBJ (.OBJ)	MASM'in ürettiği, henüz çalıştırılamayan nesne kodu .
EXE (.EXE)	LINK'in ürettiği, doğrudan çalıştırılabilen yürütilebilir dosya .
LST (.LST)	Kaynak kodu ve ilgili makine kodunu gösteren listeleyici dosyası.
CRF (.CRF)	Etiket ve değişkenlerin hangi satırlarda kullanıldığını gösteren çapraz referans listesi.

DEBUG Komutları (hepsi önemli değil)

debug ile programın herhangi bir kısmında doğru çalıştığı kontrol edilebilir.

Debug Komutu	Kısa Açıklama
A (Assemble)	Assembly dilinde doğrudan komut yazıp belleğe çevirir.
D (Dump/Display)	Belirli bir bellek aralığındaki veriyi hexadesimal (onaltılık) ve ASCII formatında görüntüler.
E (Enter)	Belirli bir bellek adresine veri (byte/word) girmeye veya değiştirmeye yarar.
F (Fill)	Belirli bir bellek aralığını aynı byte değeriyle doldurur .
G (Go)	Programı, verilen bir adrese kadar kesintisiz çalıştırır.
H (Hex)	İki hexadesimal sayının toplamını ve farkını hesaplar.
L (Load)	Çalıştırılabilir bir dosyayı (örn: .EXE) veya diskin belirli bir bölümünü belleğe yükler .
M (Move)	Bellekteki bir veri bloğunu bir yerden başka bir yere taşır .
N (Name)	Yüklemek veya kaydetmek istediğiniz dosyanın adını belirtir.
P (Proceed)	Bir prosedür çağrısını (CALL) veya döngüyü (LOOP) tek bir adımda atlayarak çalıştırır. (T 'ye benzer, ancak çağrıları atlar.)
Q (Quit)	DEBUG oturumundan çıkararak DOSBox komut istemine geri döner.
R (Register)	Yazmaçların (Register) mevcut içeriklerini görüntüler ve değiştirmeye izin verir.
S (Search)	Belirli bir bellek aralığında belirli bir byte dizisini arar .
T (Trace)	Programı tek bir makine kodu talimatı kadar çalıştırır (adım adım ilerleme).
U (Unassemble)	Bellekteki makine kodunu alıp, okunabilir Assembly diline (mnemonics) çevirir.
W (Write)	Bellekteki veriyi diske (dosyaya) kaydeder.

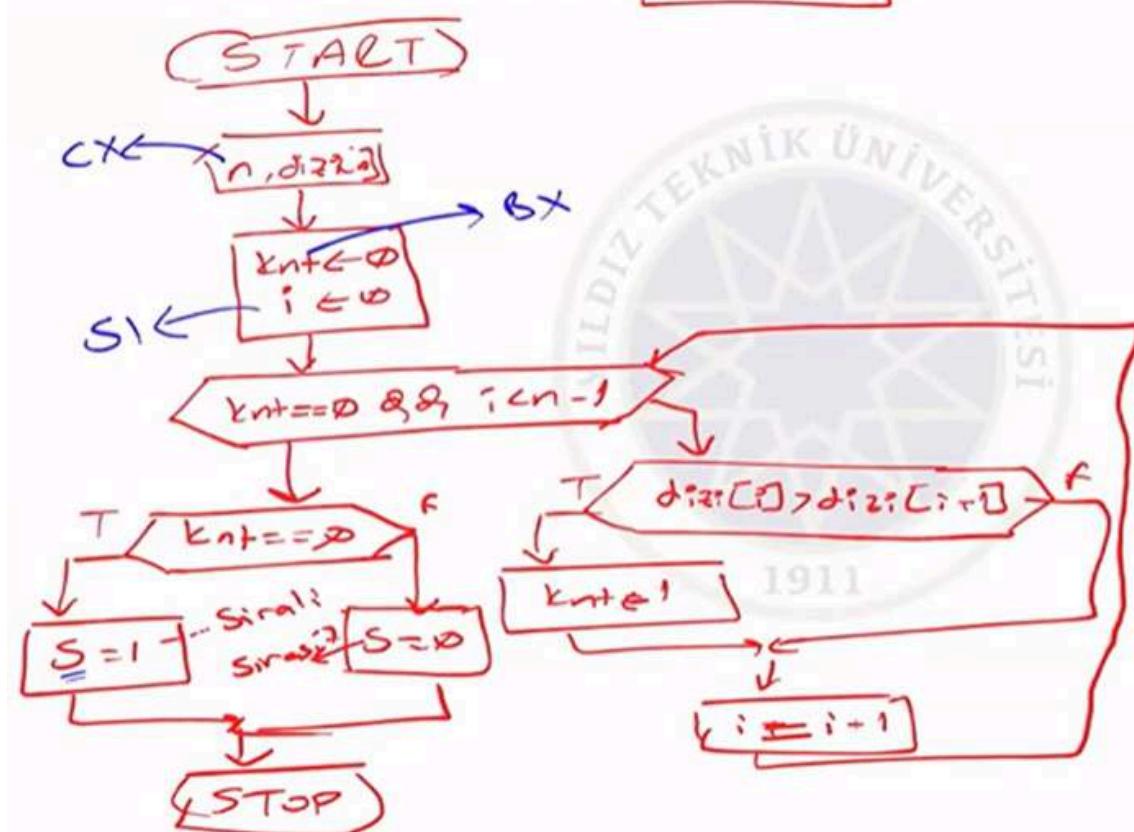
Ek Notlar:

- Debug ortamında görülen her değer başında h olmasa da hexadecimaldir.
- Farklı ileri seviye dilde asm kodu yazılırken asm kod bloğunun içine SADECE kod segmenti yazılır, veriler dilin kendisinde tanımlanmalıdır.
- Program sonunda yazılan RET stackten 1, RETF stackten 2 word çeker.
- LST dosyası ile kod segmentinin ne kadar yer kapladığı incelenebilir. (örneklerde RETF satırına bakmayı deneyin) Not: Baştaki 512 Bytelik header eklientisini de unutmayın.

Örnek 1

Byte tanımlı bir dizinin küçükten büyüğe sıralı olup olmadığını bulunuz.

Byte tanımlı bir dizinin küçükten büyüğe sıralı olup olmadığını bulunuz.


```

myds      SEGMENT PARA 'data'
dizi      DB 1, 2, 3, 4, 5
n         DW 5
S         DB 0
myds      ENDS
  
```

```

myss      SEGMENT PARA STACK 'stack'
DW 20 DUP(?)
myss      ENDS

```

```

mycs      SEGMENT PARA 'code'
ASSUME CS:mycs, SS:myss, DS:myds
MAIN      PROC FAR
PUSH DS
XOR AX, AX
PUSH AX
MOV AX, myds
MOV DS, AX

XOR SI, SI
MOV BX, 0           ; ya da XOR BX, BX (hatırlatma)
MOV CS, n
DEC CX
CMP BX, 0
JNE son_if
CMP SI, CX
JGE son_if         ; İşaretli sayılar olabilir, Greater Equal
MOV AL, dizi[SI]
CMP AL, dizi[SI+1] ; CMP data, data yapamazsun!
JLE arttir
MOV BX, 1
arttir:   INC SI
JMP don
son_if:   CMP BX, 0
JNE SON
MOV S, 1           ; S sadece bir kere kullanıldığından
                   ; registera atamaya gerek yok
RETF
MAIN      ENDP
mycs      ENDS
END MAIN

```

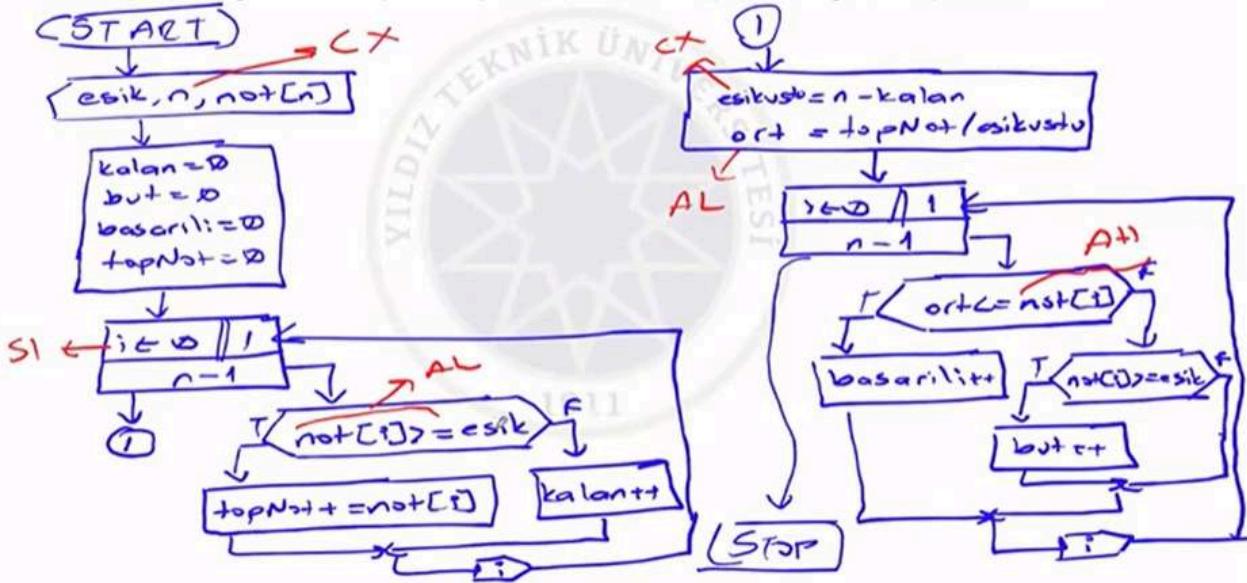
Örnek 2

Alt Seviye Programlama dersinin yıl sonu notları hesaplanmaktadır. Eşik değerin altında notu olan öğrenciler başarısız sayılır, eşik değerin üstünde notu olan öğrencilerin not ortalaması hesaplanır ve ortalamanın altında kalan öğrenciler bütünlere girmeye hak kazanır. Ortalamanın üstündeki öğrenciler ise dersten başarılı geçmiş sayılır.

280 kişinin aldığı dersten başarılı, başarısız ve bütünlere kalan öğrenci sayısını bulunuz.

Alt Seviye Programlama dersinin yıl sonu notları hesaplanmaktadır. Eşik değerin altında notu olan öğrenciler başarısız, eşik değerin üstünde notu olan öğrencilerin not ortalaması hesaplanır ve ortalamanın altında kalan öğrenciler bütünlere girmeye hak kazanır. Ortalamanın üstündeki öğrenciler ise dersten başarılı sayılır.

280 kişinin aldığı dersten başarılı, başarısız ve bütünlere kalan öğrenci sayısını bulunuz.

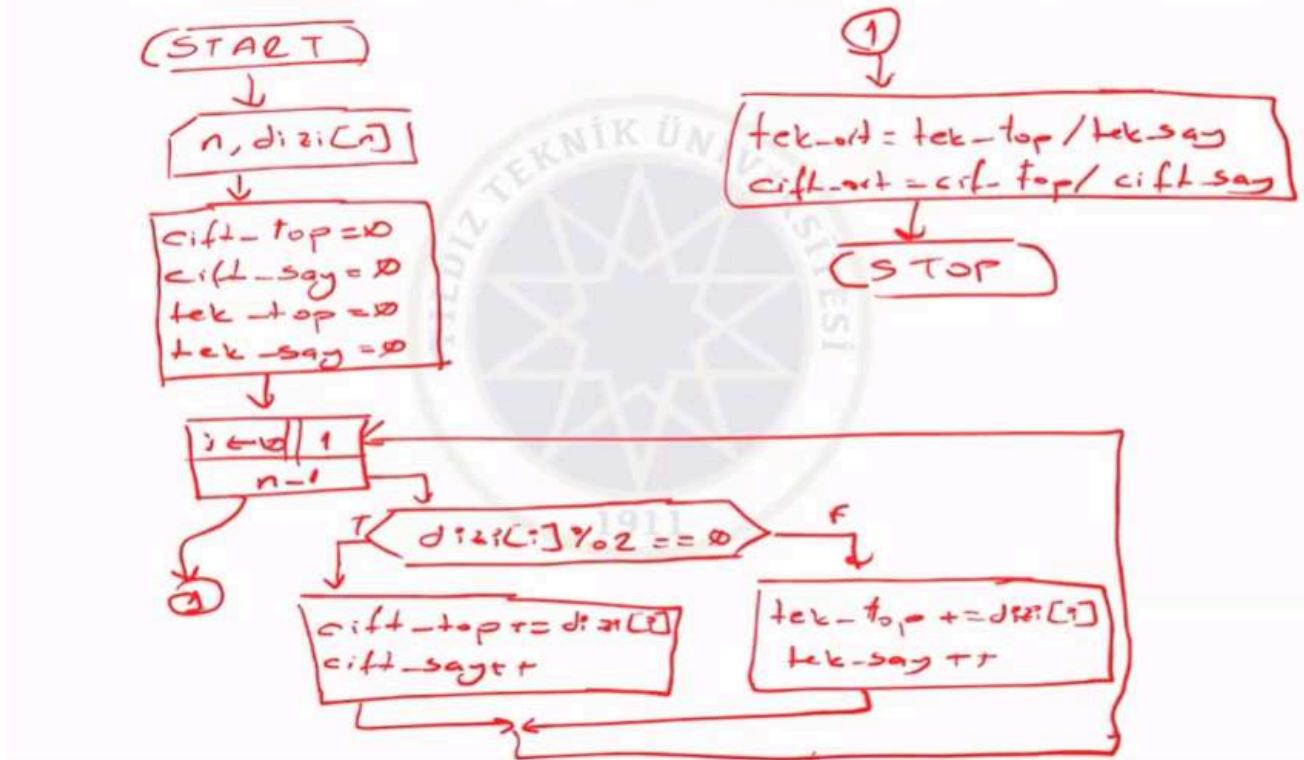
(bunu kendiniz yazmayı deneyin ya da videodan bakın (fç alt seviye prog. 6. video)

g

Örnek 3

Word tanımlı bir dizideki çiftlerin ve teklerin ortalamasını bulan EXE tipi ASM programını yazınız.

Word tanımlı bir dizideki çiftlerin ve teklerin ortalamasını bulan EXE tipi ASM programını yazınız.

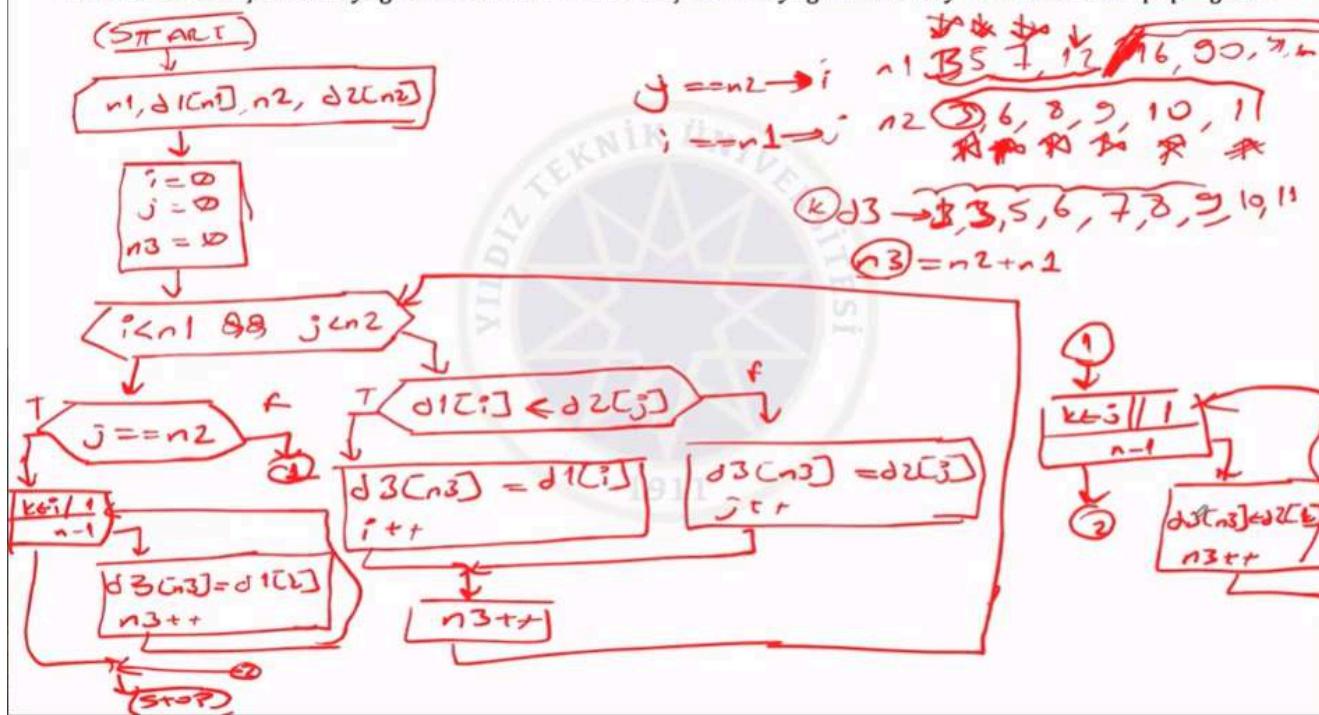
önce kendin dene sonra videoya bak (fç alt seviye prog. 7. video)

g

Örnek 4

Verilen 2 tane küçükten büyüğe sıralı dizileri tek bir küçükten büyüğe sıralı diziye aktaran EXE tipi programı yazınız.

Verilen 2 tane küçükten büyüğe sıralı dizileri tek bir küçükten büyüğe sıralı diziye aktaran EXE tipi program.

önce kendin dene sonra videoya bak (fç alt seviye prog. 7. video)

g

COM Tipi Program Yapısı (Sınavda Yok)

⚠️ BU SAYFA SıNAVDa YOK

Compact programı ifade eder, çok ufak bellek yönetimine ihtiyaç duyulduğunda idealdir. 3 Segment de aynı alanı gösterir:

PSP (Program Segment Word)

- Parametrelerin tutulduğu alan
- Program sonlandırıldığından gidilecek adreslerin tutulduğu alan
- Yardımcı aktarım değerlerinin tutulduğu alan
COM tipi programda;
- Ana Yordam NEAR olarak tanımlanır.
- Geri dönüş adresleri yığına YERLEŞTİRİLMEZ.

```

codesg SEGMENT PARA 'kod'
    ORG 100h
    ASSUME CS: codesg, DS: codesg, SS: codesg
    Bilgi:    JMP Basla
    sayib     DB ?
    sayiw     DW ?
    ...
    BASLA    PROC NEAR
    ...
    RET
    BASLA    ENDP
    codesg   ENDS
    END Bilgi

```

COM tipi programlar modern işletim sistemlerinde veya yazılımlarda kullanılmamaktadır.

Yordam ve Makro Kullanımları

Yordam Tanımı (Syntax)

```
yordam_ismi      PROC {NEAR/FAR}
...
...
...
RET
yordam_ismi      ENDP
```

codesg SEGMENT PARA 'kod'

USTAL PROC NEAR

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

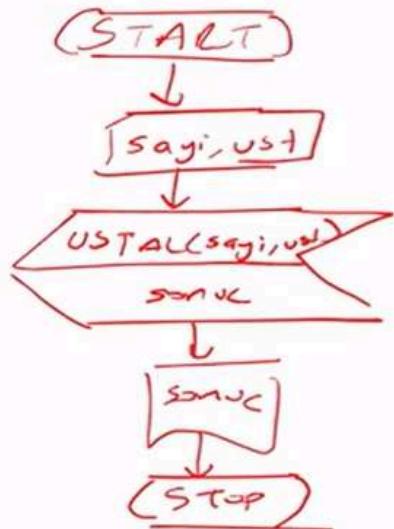
...

...

...

Örnek 1: Intra-Segment Yordam

Sayı ve üst değerini ana yordamdan USTAL yordamına yollayan ANA yordamı ve üst alma işlemi gerçekleştiren USTAL yordamını EXE tipinde yazınız.


```

myss    SEGMENT PARA STACK 'yigin'
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS
myds    SEGMENT PARA 'veri'
sayi   DW 2
ust    DW 10
sonuc  DW ?
myds    ENDS
mycs    SEGMENT PARA 'kod'
        ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss
ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds
        MOV DS, AX
        MOV BX, sayi
        MOV CX, ust
        CALL USTAL
        MOV sonuc, AX ; Yordamdan bir değer alacağımızı ve AX e
                        ; kaydedileceğini düşünüyoruz
        RETF
ANA     ENDP
USTAL  PROC NEAR
        MOV AX, 1
L1:    MUL BX          ; AX*BX -> DX:AX
        LOOP L1
        RET
USTAL  ENDP
mycs    ENDS
END ANA

```

DOSBOX çıktılarını inceleyerek yordam çağırıldığından ne olduğunu inceleyelim:

AX=0760	DX=0002	CX=0000	IX=0000	SP=0024
DS=0760	ES=075A	SS=076A	CS=076E	IP=0011
076E:0011 D90100		CALL	0018	
→				
076E:0011 D90100		CALL	0018	
076E:0011 /30100		MOV	[0004],AX	

- SP değeri 0024.
- CALL Çağırıldı
- Call çağrırlınca sıradaki komut olan MOV [0004], AX komutunun OFFSET değeri olan 0014h'ı stackte görmemiz lazım.

```

AX=0760  BX=0002  CX=0000  DX=0000  SP=0022  BP=0000  SI=000
DS=0760  ES=075A  SS=076A  CS=076E  IP=0018  NV UP EI PL ZR
076E:0018 B90100      MOV     AX,0001

-t ss:22
076A:0020  14 00 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 00 00
076A:0030  02 00 0A C9 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 00
076A:0040  1E 33 C0 50 B8 6D 07 BE-D8 B8 1E 00 00 B8 0E 02
076A:0050  00 E8 04 00 A3 04 00 CB-B8 01 00 F7 E3 E2 FC C3
076A:0060  E4 40 50 B8 C3 0C C2 05-0C 00 52 50 E8 C1 48 B3
076A:0070  C4 01 50 B9 B6 FA FE 50-D8 17 73 83 C4 06 B8 B6
076A:0080  FA FE 81 E6 FF 00 C6 B2-FB FE 00 28 C0 50 B9 B6
076A:0090  FB FE 50 D8 08 6A B3 C4-01 03 C8 75 03 E9 A5 00
076A:00A0  C7 06

```

- yordam bitince RET çağrırlır.
- RET çağrıldığında da stackten POP edilen adrese dönülmesi gerek

```

AX=0100  BX=0002  CX=0000  DX=0000  SP=0022  BP=0000  SI=0000  DI=0000
DS=0760  ES=075A  SS=076A  CS=076E  IP=001F  NV UP EI PL MZ MA PE MC
076E:001F C3          RET

AX=0100  BX=0002  CX=0000  DX=0000  SP=0024  BP=0000  SI=0000  DI=0000
DS=0760  ES=075A  SS=076A  CS=076E  IP=0014  NV UP EI PL MZ MA PE MC
076E:0014 A30100      MOV     [0001],AX
                                         DS:00
-t

```

görüldüğü gibi yeni komutun OFFSET değeri 0014 oldu ve stack pointer değeri stackten bir değer POP edildiği için yeniden 2 arttı.

Örnek 2: Inter-Segment Yordam

BL ve BH üzerinden aldığı 2 değeri toplayan ve AX üzerinden sonucu döndüren harici yordamı ve bu harici yordamı çağırın ana yordamı EXE tipinde yazınız.

Bu örneği iki dosyaya yapacağız:

dosya1.asm:

```

EXTRN TOPLAMA:FAR           ; dışarıdan alınan yordamı belirtmek için
                                ; koyulmazsa TOPLAMA tanınmaz,
                                ; masm hata verir

myss  SEGMENT PARA STACK 'yi'
      DW 20 DUP(?)
myss  ENDS

myds  SEGMENT PARA 've'
sayi1 DB 17
sayi2 DB 29
sonuc DW ?
myds  ENDS

mycs  SEGMENT PARA 'ko'
      ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss
ANA   PROC FAR
      PUSH DS
      XOR AX, AX
      PUSH AX
      MOV AX, myds

      MOV DS, AX
      MOV BL, sayi1
      MOV BH, sayi2
      CALL TOPLAMA
      MOV sonuc, AX
      RETP
ANA   ENDP
mycs  ENDS
END ANA

```

dosya2.asm:

```

PUBLIC TOPLAMA ; Bunu da link hatası almamak için yazmamız lazım
codesg SEGMENT PARA 'kod'
    ASSUME CS:codesg
TOPLAMA PROC FAR
    XOR AX, AX
    MOV AL, BL
    ADD AL, BH
    ADC AH, 0
    RETF
TOPLAMA ENDP
codesg ENDS
END

```

- DOSBOX'da sırayla `masm dosya1.asm` ve `masm dosya2.asm` yazıyoruz.
- `dir dosya*` dersek bu iki dosyayı görüntüleyebiliriz
- link ederken ikisini beraber link etmek gereklidir:
- `link dosya1.obj + dosya2.obj;`
- (noktalı virgül koyunca dosya adı sormak yerine direkt ilk yazılan dosyanın adında exe dosyası oluşturur.)

- Bu sefer CALL yapıldığında hem harici kod segmentinin değeri hem de OFFSET değeri değişicegi için yiğina iki farklı değer atılacak.

```

AX=0760 BX=0000 CX=006A IX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=0760 ES=075A SS=076A CS=076E IP=0009 NU UP EI PL ZR NA PE NC
076E:0009 8A1D0000      MOV     BL,[0000] DS:0000=FA
-t
076E:0009 8A1D0000      MOV     BL,[0000]
076E:0000 8A3D0100      MOV     BH,[0001]
076E:0011 9000007007    CALL    0770[3000]
076E:0016 A30200      MOV     [0002],AX
076E:0019 CB      RETF

```

```

AX=0760 IX=96FA CX=006A IX=0000 SP=0020 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=0760 ES=075A SS=076A CS=0770 IP=0000 NU UP EI PL ZR NA PE NC
0770:0000 3300      XOR    AX,AX
-t ss:20
076A:0020 16 00 6E 07 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 ..n...Z.....
076A:0030 FA 96 00 00 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 .....
076A:0040 1E 33 C0 50 B8 6B 07 8E-I8 8A 1E 00 00 8A 3E 01 .3.P.n.....>.
076A:0050 00 9A 00 00 70 07 A3 02-00 CB 00 00 00 00 00 00 00 ....p.....
076A:0060 33 C0 8A C3 02 C7 80 D4-00 CB 52 50 E8 C1 48 B3 3.....EP..H.
076A:0070 C4 04 50 8D 86 FA FE 50-E8 17 73 83 C4 06 8B B6 ..P....P..x.....
076A:0080 FA FE 81 E6 FF 00 C6 82-FB FE 00 2B C0 50 8D 86 .....*..P..
076A:0090 FB FE 50 E8 08 6A B3 C4-04 08 C0 75 03 E9 A5 00 ..P..J....u....
-t

```

- RETF ile dönüldüğü için de alınan 2 eleman POP edilecek.

```

AX=0190 IX=96FA CX=006A IX=0000 SP=0020 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=0760 ES=075A SS=076A CS=0770 IP=0009 NU UP EI PL M2 NA PD NC
0770:0009 CB      RETF
-t

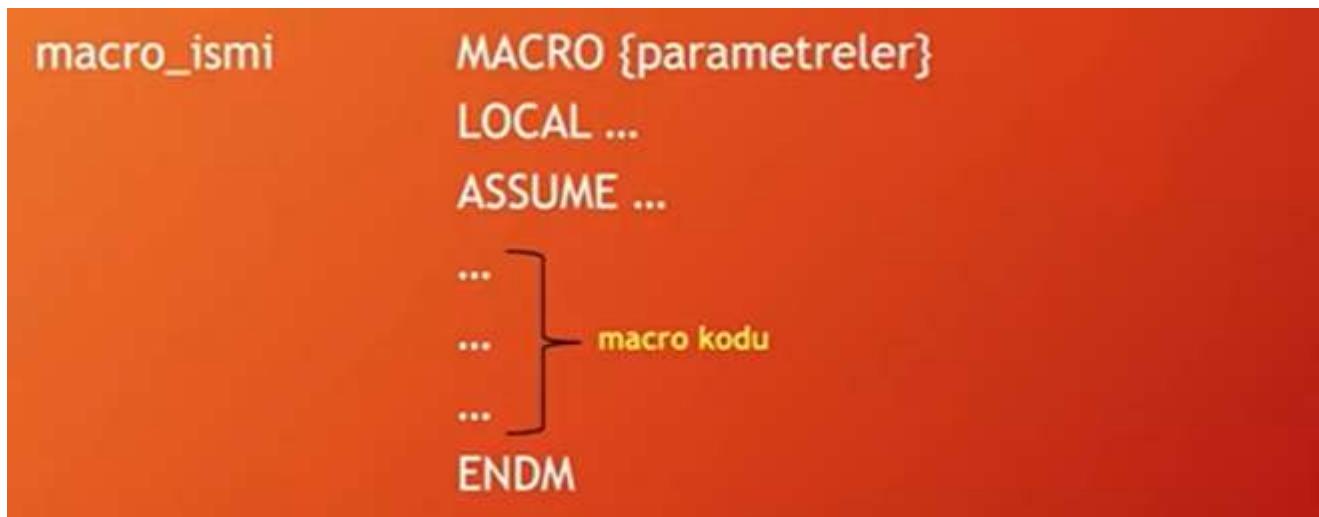
AX=0190 IX=96FA CX=006A IX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=0760 ES=075A SS=076A CS=076E IP=0016 NU UP EI PL M2 NA PD NC
076E:0016 A30200      MOV     [0002],AX DS:0002=0000
-t

```

SP değişimine ve yeni CS:IP ikilisine dikkat!

(videoları keşke 1080p de izleseymişim...)

Makro Tanımı (Syntax)

Derleme (assembly) aşamasında, makronun çağrıldığı her yere, makronun tanımında yer alan kod bloğu **doğrudan kopyalanıp yapıştırılır**.

- LOCAL: Makro içinde bir etiket tekrar kullanıldığında derleyici hmasını önlemek için, makronun her çağrılmışında o etiketin benzersiz sayılmasını sağlar. (Örnek: LOCAL L1 denildiğinde L1 Makro dışında da yeniden kullanılabilir)
- ASSUME makro içinde segment yazmaçlarının varsayımlarını belirlemek için kullanılabilir.
- Makro bittiğinde ENDM kullanılır ve segmentler ile yordamın aksine ENDM başına makronun ismi yazılması gerekmez.
- Makroların kullanılmadan önce tanımlanması gereklidir.

★★★★★ Makro (Macro)	Yordam (Procedure)
Çalışma Zamanı	Derleme (Assembly) anında genişler ve koda eklenir.
Program Boyutu	Her çağrılmışında kod kopyalandığı için program boyutunu artırır .
Hız (Performans)	CALL/RET yükü olmadığı için daha hızlıdır .
Veri Aktarımı	Parametreler metin olarak doğrudan koda yerleştirilir.

Örnek 3 - Macro

n elemanlı bir dizinin elemanlarını 2'ye bölen MAIN yordamının içinde dizinin en küçük elemanını bulan MACRO'yu COM tipi program için yazınız.

Sınavda yok, COM tipi olduğu için yazmıyorum (FÇ Alt Seviye Prog. 8. Video: 2:18:05)

Parametre Aktarma Yöntemleri

yazmaç sayısından fazla parametre kullanmamız gerekiğinde ne yapmalıyız?

- 3 adet yöntem var.
 - Yazmaç üzerinden parametre aktarımı
 - Yığın (stack) üzerinden parametre aktarımı
 - EXTRN/PUBLIC komutları ile parametre aktarımı

Örnek 1 - Stack Üzerinden Parametre Aktarma

Ardışık 3 elemanı üçgen kenarı olan bir dizide n tane üçgenin kenarları tutulmaktadır. Üçgen kenar
üzerinden alan ve bu üçgenin alanının karesini AX register'i üzerinden döndüren bir harici yordam
en büyük üçgenin alanının karesini bulan EXE tipi ASM programını yazınız.

$$u = \frac{a+b+c}{2}$$

$$A(ABC) = \sqrt{u \cdot (u-a) \cdot (u-b) \cdot (u-c)}$$

Soru okunmuyorsa → [Alt Seviye Programlama Dersi - 9. Hafta](#) 30. dakikalara git
main.asm

```

        EXTRN ALAN_BUL

myss    SEGMENT PARA STACK 's'
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS

myds    SEGMENT PARA 'd'
kenarlarn DB 6, 8, 5, 9, 4, 8, 2, 2, 3
n        DW 3
enbykalan DW 0
myds    ENDS

mycs    SEGMENT PARA 'k'
ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss

ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds
        MOV DS, AX

        MOV CX, n
        XOR SI, SI
L1:    PUSH kenarlarn[SI]
        PUSH kenarlarn[SI+2]
        PUSH kenarlarn[SI+4]
        CALL ALAN_BUL
        CMP AX, enbykalan
        JB kucuk
        MOV enbykalan, AX
kucuk: ADD SI, 6
        LOOP L1
        RETP

ANA     ENDP
mycs    ENDS
END ANA

```

ÖNEMLİ

HARİCİ YORDAMLARINIZIN İÇİNDE KULLANILACAK REGISTERLARIN DEĞERLERİNİ KULLANMADAN ÖNCE STACK'E ATMANIZ VE YORDAMDAN DÖNMEDEN HEMEN ÖNCE STACKTEN GERİ ÇEKMENİZ BEKLЕНİR.

yardimci.asm

```

        PUBLIC ALAN_BUL
mycode SEGMENT 'kod'
ASSUME CS:mycode
ALAN_BUL PROC FAR
    PUSH BX      ; Kullanılacak registerleri stacke at
    PUSH CX
    PUSH DI
    PUSH BP
    PUSH DX

    MOV BP, SP
    XOR AX, AX
    ADD AX, [BP+12]
    ADD AX, [BP+14]
    ADD AX, [BP+16]

    SHR AX, 1
    MOV BX, AX
    SUB BX, [BP+14]
    MOV CX, AX
    SUB CX, [BP+16]
    MOV DI, AX
    SUB DI, [BP+18]

    MUL BX      ; AX * BX -> DX:AX
    MUL CX      ; AX * CX -> DX:AX
    MUL DI

    POP DX      ; Kullanılan Registerleri geri çek
    POP BP
    POP DI
    POP CX
    POP BX

    RETF 6      ; ÇOK ÖNEMLİ!!! STACKTEN 6 BYTE POP ETTİ
ALAN_BUL ENDP
mycode ENDS
END

```

DAHA DA ÖNEMLİ!

Kodda kullanılan şu satırlara dikkat:

PUSH kenarlar[SI]

PUSH kenarlar[SI+2]

PUSH kenarlar[SI+4]

Stackteki bu değerlerin de program bitmeden önce pop edilmesi gereklidir!

Yoksa end komutunun alması gereken adreslere program sonunda erişilemez.

Bunun için iki yol var:

1. Ana program dosyasında bu satırları CALL sonrası kullanılmayan bir registera POP etmek:

```
...nasm
L1:    PUSH kenarlar[SI]
        PUSH kenarlar[SI+2]
        PUSH kenarlar[SI+4]
        CALL ALAN_BUL
        POP BX
        POP BX
        POP BX
        CMP AX, enbykalan
        JB kucuk`
```

...

2. gönderilen yordam içinde RETF komutunun sonuna silinmesi gereken alanı belirterek silmek: (örnekteki gibi)

```
...
POP BX

RETF 6      ; ÇOK ÖNEMLİ!!! STACKTEN 6 BYTE POP ETTİ
ALAN_BUL    ENDP
mycode      ENDS
END
```

EK: PUBLIC ve EXTERN unutulursa nolur?

Dosbox aşağıdaki hatayı verecektir:

```
Directory of C:\ASM\.
171220A ASM 531 17-12-2020 10:15
171220B ASM 487 17-12-2020 10:15
  2 File(s)      1,018 Bytes.
  0 Dir(s)       262,111,744 Bytes free.

C:\ASM>masm 171220a.asm;
Microsoft (R) Macro Assembler Version 5.10
Copyright (C) Microsoft Corp 1981, 1988. All rights reserved.

171220a.asm(24): error A2009: Symbol not defined: ALAN_BUL

49918 + 463487 Bytes symbol space free

 0 Warning Errors
 1 Severe Errors
```

EXTRN ALAN_BUL ve PUBLIC ALAN_BUL satırlarını kodlara eklemeyi unutmayın

DOSBOX çıktılarını incelemek programı anlamak için önemlidir

```
AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=000F NV UP EI PL ZR NA PE NC
076F:000F FFB40000          PUSH    [SI+0000]                         DS:0000=0006
-t

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0022 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=0013 NV UP EI PL ZR NA PE NC
076F:0013 FFB40200          PUSH    [SI+0002]                         DS:0002=0008
-t

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0020 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=0017 NV UP EI PL ZR NA PE NC
076F:0017 FFB40400          PUSH    [SI+0004]                         DS:0004=0005
-t

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=001E BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=001B NV UP EI PL ZR NA PE NC
076F:001B 9A00007207        CALL    0772:0000
```

```
-d ss:001e
076A:0010                      05 00
076A:0020 08 00 06 00 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 00
076A:0030 06 00 08 00 05 00 09 00-04 00 08 00 02 00 02 00
076A:0040 03 00 03 00 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 00
076A:0050 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8B 0E 12 00 33 F6 FF .3.P.m...3..
076A:0060 B4 00 00 FF B4 02 00 FF-B4 04 00 9A 00 00 72 07 .....r.....
076A:0070 3B 06 14 00 72 03 A3 14-00 83 C6 06 E2 E1 CB 00 ;...r.....
076A:0080 53 51 57 55 52 8B EC 33-C0 03 46 0E 03 46 10 03 SQWUR..3..F..F..
076A:0090 46 12 D1 E8 8B D8 2B 5E-0E 8B C8 2B 4E 10 F.....^...+N.
```

-t

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=001A BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0000 NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0000 53          PUSH   BX
-d ss:001a
076A:0010              20 00 6F 07 05 00 .0...
076A:0020 08 00 06 00 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 .....Z.....
076A:0030 06 00 08 00 05 00 09 00-04 00 08 00 02 00 02 00 ..... .
076A:0040 03 00 03 00 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 ..... .
076A:0050 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8B 0E 12 00 33 F6 FF .3.P.m.....3..
076A:0060 B4 00 00 FF B4 02 00 FF-B4 04 00 9A 00 00 72 07 .....r.
076A:0070 3B 06 14 00 72 03 A3 14-00 83 C6 06 E2 E1 CB 00 ;...r.....
076A:0080 53 51 57 55 52 8B EC 33-C0 03 46 0E 03 46 10 03 SQWUR..3..F..F..
076A:0090 46 12 D1 E8 8B D8 2B 5E-0E 8B F.....+ ..
```

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0018 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0001 NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0001 51          PUSH   CX
-t
```

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0016 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0002 NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0002 57          PUSH   DI
-t
```

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0014 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0003 NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0003 55          PUSH   BP
-t
```

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0012 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0004 NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0004 52          PUSH   DX
```

```

AX=006C BX=0004 CX=0003 DX=0000 SP=0018 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=002D NV UP EI PL NZ NA PE NC
0772:002D 5B          POP    BX
-t
```

```

AX=006C BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=001A BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=002E NV UP EI PL NZ NA PE NC
0772:002E CA0600       RETF    0006
-t
```

```

AX=006C BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=0020 NV UP EI PL NZ NA PE NC
076F:0020 3B061400     CMP    AX,[0014] DS:0014=0000
```

program sonu

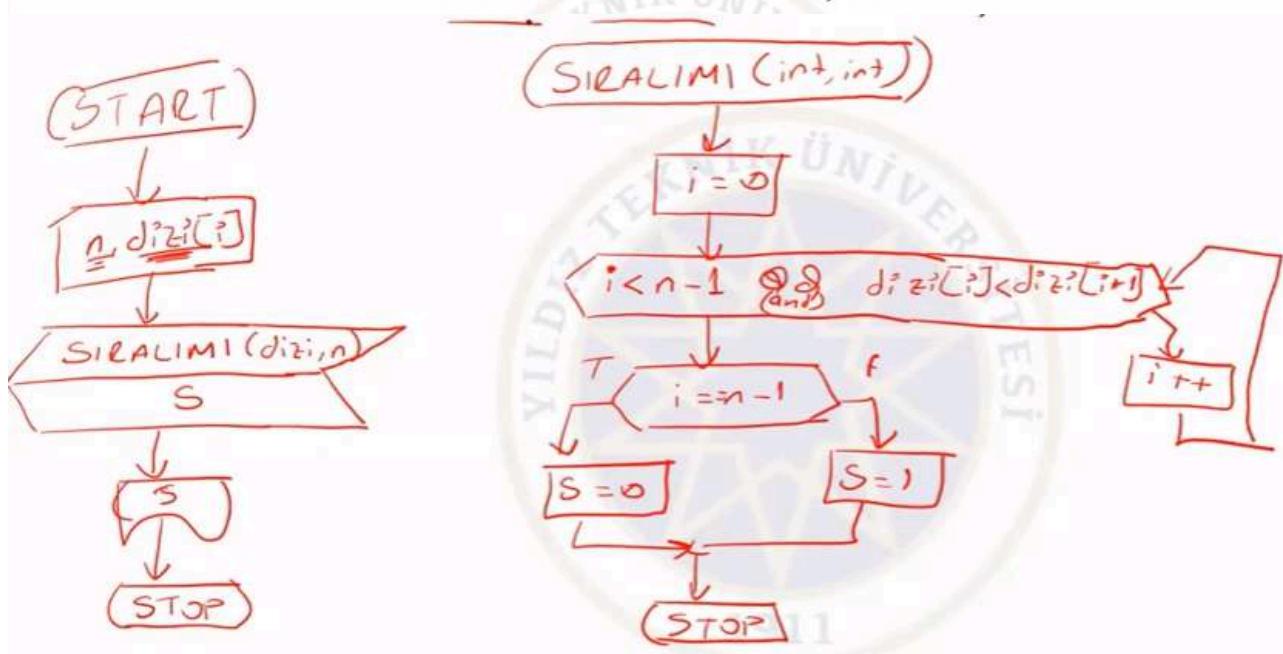
```

AX=0000 BX=0000 CX=0000 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0012 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=002E NV UP EI PL NZ AC PE NC
076F:002E CB          RETF
-d ds:0
076D:0000 06 00 08 00 05 00 09 00-04 00 08 00 02 00 02 00 ..... .
076D:0010 03 00 03 00 78 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 .x..... .
076D:0020 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8B 0E 12 00 33 F6 FF .3.P.m....3..
076D:0030 B4 00 00 FF B4 02 00 FF-B4 04 00 9A 00 00 72 07 .....r..
076D:0040 3B 06 14 00 72 03 A3 14-00 83 C6 06 E2 E1 CB 00 ;...r.... .
076D:0050 53 51 57 55 52 8B EC 33-C0 03 46 0E 03 46 10 03 SQWUR..3..F..F..
076D:0060 46 12 D1 E8 8B D8 2B 5E-0E 8B C8 2B 4E 10 8B F8 F.....+^....+N...
076D:0070 2B 7E 12 F7 E3 F7 E1 F7-E7 5A 5D 5F 59 5B CA 06 +~.....ZI_YI..
--_

```

Örnek 2 - EXTRN/PUBLIC ile Parametre Aktarma

Verilen bir dizinin küçükten büyüğe sıralı olup olmadığını bulan harici yordamı yazınız. Harici yordam verilere EXTRN ve PUBLIC komutları ile erişmelidir.


```

EXTRN SIRALIMI:FAR
PUBLIC dizi, n

myss    SEGMENT PARA STACK 'sss'      ; SS yazılırsa hata verir
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS

myds    SEGMENT PARA 'd'
n      DB 0
dizi   DB 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24
myds    ENDS

mycs    SEGMENT PARA 'k'
ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss

ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds
        MOV DS, AX

        CALL SIRALIMI
        CMP AL, 0
        JZ sirali
        MOV s, 1
sirali: RET
ANA     ENDP
mycs    ENDS
END ANA

```

```

PUBLIC SIRALIMI
EXTRN dizi:BYTE, n:WORD

mycode SEGMENT PARA 'test'
ASSUME CS:mycode

SIRALIMI PROC FAR
    PUSH SI
    PUSH CX
    XOR AX, AX
    XOR SI, SI
    MOV CX, n
    DEC CX

    don: CMP SI, CX
        JAE sirali
        MOV AH, dizi[SI]
        CMP AH, dizi[SI+1]
        JG sirasiz
        INC SI
        JMP don

    sirasiz: MOV AL, 1
    sirali: POP CX
            POP SI
            RET
SIRALIMI ENDP
mycode ENDS
END

```

Kriter	1. Yazmaçlar (Registers)	2. Ortak Değişkenler (Shared Data)	3. Yiğin (Stack)
Kullanım Senaryosu	En küçük (1-4 adet) ve basit parametreler.	Birden fazla modül arasında büyük veri yapıları veya diziler.	Orta/çok sayıda parametre, yerel değişkenlerin korunması.
Hız / Performans	En Hızlı. Bellek erişimi olmadığından çok hızlıdır.	Hızlı. Yordam bir kez DS'i ayarlarsa erişim hızlıdır.	Yavaş. Her parametre için PUSH/POP veya BP ile dolaylı erişim gerektir.
Çağırın Yöntemi	Değerleri yazmaçlara kopyalar.	Bellekteki değişkenlerin adını kullanır.	Değerleri yiğine iteler.
Çağırın Program Talimatı	MOV BL, 10H (1. Parametre) MOV BH, 05H (2. Parametre)	EXTRN dizi:BYTE, n:WORD CALL YORDAM (Veri zaten bellekte hazır)	PUSH DEGER1 PUSH DEGER2 CALL YORDAM
Yordamın Erişim Yöntemi	Parametreleri doğrudan yazmaçlardan okur.	DS ayarlandıktan sonra değişkenlere isimleriyle erişir.	BP'yi ayarlayarak yiğin adreslemesi kullanır.
Çağrılan Talimat	MOV AL, BL (1. Parametreyi oku) ADD AL, BH (2. Parametreyi kullan)	MOV CX, n (Eleman sayısını oku) MOV AL, dizi[SI] (Dizi elemanını oku)	MOV BP, SP MOV AX, [BP+6] (1. Parametreyi oku)
Avantaj	En yüksek performans.	Modüller arası veri paylaşımı kolaydır.	Yordamın durumunu (yazmaçlar, parametreler) korur.

Ortak Kesim Kullanımı (Sınavda Yok)

(Sınavda Yok)

Kesme (Interrupt) (Sınavda Yok)

(işlenmedi (?) mikroişlemci kısmında işlenecek)

İşlemcinin zamanını farklı donanımlara bölmek için interrupt mekanizması hayatı önem taşır.

- Çeşitli kriterler ve önceliklerle program işleyişlerinin kesintiye uğratılarak eş zamanlı çalışmanın sağlanması interrupt mekanizması ile sağlanır.
- Yavaş birimler ile hızlı birimler arasındaki bağlantıyı sağlarken zaman kaybetmeyi engellemek için kullanılır.
- Çevre birimleri işlemciden daha yavaş çalışır.
 - Mouse - Klavye
 - Yazıcı
 - Monitör
- Diğer birimler
 - RAM

Alt Seviye Programlama Dilinin Yüksek Seviyeli Diller ile Kullanılması

- Assembly yordamlarının C fonksiyonu ile benzer kullanılabileceği gibi aynı dosya içerisinde hem assembly hem de C kodu yazılabilmektedir. Ancak platform farklılıklarından kaynaklanan yazım değişiklikleri bilinmeli.
 - C ve Assembly dillerinde yazılan kodların aynı tipteki büyülükte (32-bit, 64-bit, vb.) derlenmesi veya en azından üretecekleri nesne dosyalarının aynı tipte olması sağlanmalıdır.
 - Eğer fonksiyon kullanımı tercih edilecekse parametre aktarmanın ne şekilde gerçekleştirileceği önem arz etmektedir:
- ★ C fonksiyonundan Assembly yordamı çağrııldığında aktarılan parametreler; aktarım sırasının tam tersi olacak şekilde (sağdan sola doğru) yiğine atılırlar. Yiğinden aldığı verileri işleyen Assembly yordamı eğer tek bir değer döndürecekse akümülatör yazmacı (kullanılan platforma göre değişiklik göstermekle birlikte AX (16-bit), EAX (32-bit) veya RAX (64-bit) üzerinden değer döndürmektedir. Örnek 1'de integer'in 4 byte olduğu bir platform için yazılmış bir C fonksiyonu prototipi ve bu prototipin çağrıılması sonucu parametrelerin ne şekilde yiğine atılacağı gösterilmiştir. Fonksiyon bir tamsayı değeri döndüreceği için bu da EAX yazmacı üzerinden gerçekleştirilecektir. (E = Extended)**

Örnek 1: int Toplama(int* dizi, int boyut, int* sonucdizisi);

- Çağırılan yordamların "near" tipinde olduğu bilinmeli ve yiğine bu sebeple bir göreceli konum (offset) değerinin atıldığı unutulmamalıdır. **¶ C programlama dilinin yapısı gereği yiğin üzerinden parametre olarak gönderilen değerler, yine C tarafında yiğinden kaldırılmaktadır. Bu sebeple Assembly yordamından dönerken bu parametrelerin kaldırılması ile ilgili herhangi bir işlem yapılmamalıdır.**
- Farklı platformlarda değişiklikler göstermekle birlikte unutulmamalıdır ki; bir assembly program (COM tipinde hepsi bir arada olsa bile) veri, yiğin ve kod kesimlerinden oluşur. Eğer bir assembly yordamı, bir C fonksiyonu tarafından çağrıldıysa, yiğin olarak çağrıran programın (yani C programının) yiğini kullanılır. Eğer yordamda veri kullanımına ihtiyaç duyulmuşsa, ihtiyaç duyulan veriler, veri kesiminde tanımlandıktan sonra kod kesiminde kullanılabilir.
- Programlar içerisinde kullanılan değişkenler, bellekte birer adresi göstermektedir. Bu sebeple inline assembly kodu yazarken C değişkenleri olduğu gibi kullanılabilir (okunup, yazılabilir). Yani ortak veri kesimi kullanımını gerçekleştirilmektedir.
- Assembly yordamına int'den büyük değerler (double vb.) gönderilmek istenirse, unutulmamalıdır ki, veri int'den büyük tanımlı olsa bile o verinin bellekteki adresi bir int boyutundadır. Bu da, istenilen her büyülükteki verinin (kaynakların kapasitesi göz önünde bulundurularak) assembly yordamına gönderilebilmesine imkan sağlamaktadır.

Linux (Ubuntu) Ortamında Assembly ve C Dillerinin Birlikte Kullanımı

Windows Ortamında Visual Studio 2015 Kullanılarak C Programı İçerisinden Assembly Yordamı Çağırma

.... buna uygulama dokümanından bakmak daha iyi olur, zaten ödev için

Visual Studio 2015 Ortamında C Dosyası İçerisinde Inline Assembly Komutu Yazma Örneği

Visual Studio ortamında c kodunun içerisinde;

```
__asm {  
    ;Assembly kodları  
}
```

C++

komutu kullanılarak Assembly kodu yazılması sağlanmaktadır. Ancak farklı tür IDE ve platformlarda farklı notasyonların (Intel ve AT&T olarak yaygın kullanılan 2 notasyon vardır. Ders kapsamında Intel notasyonu kullanılmıştır.) kullanılabileceğini unutmamak gereklidir.

C'de bir dizide bulunan elemanları dizinin ortasına göre tersine çevirmek kolay bir işlem sayılır. Ancak integer (32-bit) tanımlı bir dizide, dizinin her bir elemanın ikili (binary) gösterimindeki digit'lerin tersine çevrilmesi o kadar basit değildir. Bu tarz Assembly dilinde C diline göre daha kolay olan işlemlerin inline Assembly kodu olarak yazılması işleyisi oldukça kolaylaştıracaktır.

ikili digit'ler üzerinde tersine çevirme (reverse) işleminin nasıl olduğu aşağıda örnek ile verilmiştir.

Örnek: 11010111100001 $\xrightarrow{\text{reverse}}$ 10000111101011

C++

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
const int n = 10;

int main() {
    int i, dizi[n];
    for (i = 0; i < n; i++) {
        dizi[i] = i + 1;
        printf("%8x ", dizi[i]);
    }
    printf("\n\n");

    __asm {
        MOV ECX, n
        XOR ESI, ESI

L2:   MOV EAX, dizi[ESI]
        PUSH ECX
        MOV ECX, 32

L1:   SHR EAX, 1
        RCL EBX, 1
        LOOP L1
        POP ECX

        MOV dizi[ESI], EBX
        ADD ESI, 4
        LOOP L2
    }

    for (i = 0; i < n; i++)
        printf("%8x ", dizi[i]);
    system("PAUSE");
    return 0;
}
```

Neticeler

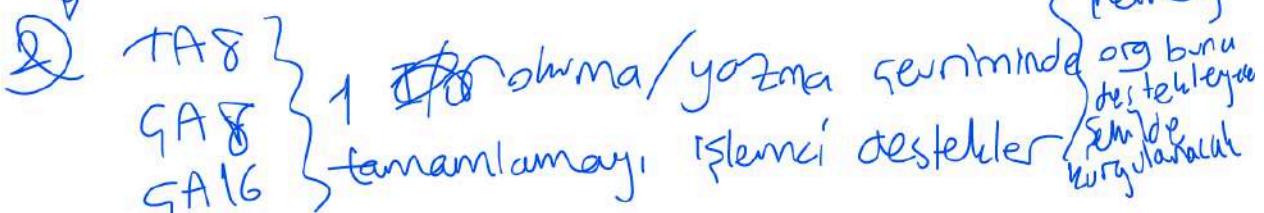
- C programları içerisinde hızla ihtiyaç duyulduğu zaman Assembly dili rahat bir şekilde kullanılabilir.
- Assembly dilinin de yüksek seviyeli dillerde olduğu gibi bir çok kütüphanesi olduğu ve bu kütüphanelerde bir çok ihtiyaç duyulan program, yordam seviyesinde kullanıcıya sunulduğu unutulmamalıdır. C içerisinde kullanılan printf ve scanf gibi fonksiyonların da bir kütüphane tarafından sağlandığı, bu kütüphaneyi kullanmadan ekrana bir yazı yazmanın veya okumanın ne kadar zor olacağı düşünüldüğünde Assembly için hazırlanmış çeşitli kütüphanelerin ihtiyaç duyulduğunda araştırılarak kullanılması belki hayat kurtarabilir.

PART 2: MİKROİŞLEMCİLER

① 16 bit veriyolundan 8 bit (I/O) kullanımı

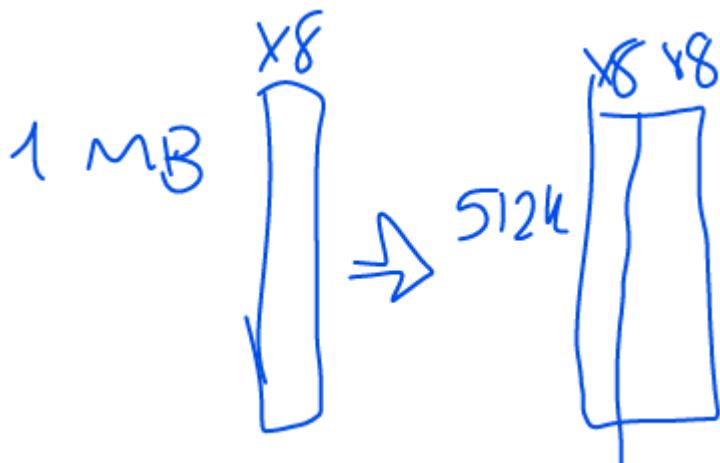
Dersin Konusu

- Genel tanımlar ve karşılaştırmalar
- 8086 µP minimum mod kullanımında:
 - İç yapı
 - Uç tanımları
 - Yardımcı devreler

- Hafıza erişimi *dönüşimsal ekleni gereklidir*
- Arayüzler
 - 8255 *parallel*
 - 8251 *seri*
 - 8254 *zamanlayıcı, sayısal*
 - DAC, ADC
 - 8259

temelde bizim kullanacağımız memory birimleri →
atomik olarak 8 bit hafıza birimleri

Bazı Genel Kavramlar (Tekrar Amaçlı)

Von Neumann mimarisi → program ve veri belleklerine erişim için ortak veri ve adres yollarının kullanıldığı tasarım kalıbı

Harvard Mimarisi → program ve veri belleklerine erişimde ayrı veri ve adres yolları bulunur.

Verinin Bellekteki Yerleşim Formatları:

Little Endian → Verinin düşük anlamlı byte'ından yüksek anlamlı byte'ına doğru yerleşimi

Big Endian → Tam tersi

Bir işlemci ve çevre birimleri arasında veri aktarımını sağlayan *veri yolu (data bus)*, kontrol işaretlerini aktaran *kontrol yolu (control bus)* ve hangi bellek veya çevre biriminin hangi içeriğe erişileceğini belirleyen *adres yolu (address bus)* mevcuttur.

ALU (Arithmetic Logic Unit) → İşlemcinin içerisinde yer alan tümdevre

Register (Yazmaç)

Cache (Önbellek)

CPU - central processing unit → Farklı fonksiyonel tümdevrelerin ana kart üzerinde bir araya gelmesiyle oluşan işlemci yapısı

Mikroişlemci → İşlemcideki fonksiyonel blokları içeren tek bir tümdevre

Offset Memory Model: Örnek CS:IP (segment:offset)

μP → Mikroişlemci

μC → Mikrodenetleyici/Microcontroller

SoP → System on Chip - Yongada sistem

Time Multiplexing: Kısıtlı sayıda kaynağın farklı zamanda farklı görev alması

Coprocessor: Aritmetik İşlemler için Yardımcı İşlemci (günümüzde birleşti)

prefetch queue → önyükleme kuyruğu

8086 Mikroişlemci Genel Özellikleri

- 1978 yılında Intel firması tarafından piyasaya sürülmüş, 16 bit genişliğinde veri yolu, 20 bit genişliğinde adres yolu ve 16 bit genişliğinde yazmaçlara sahip 16 bit'lik bir mikroişlemcidir.
- *Von Neumann* mimarisine sahiptir
- *CISC* organizasyonunda tasarlanmıştır ve veriyi *küçük sonlu* (*little endian*) formatında saklar

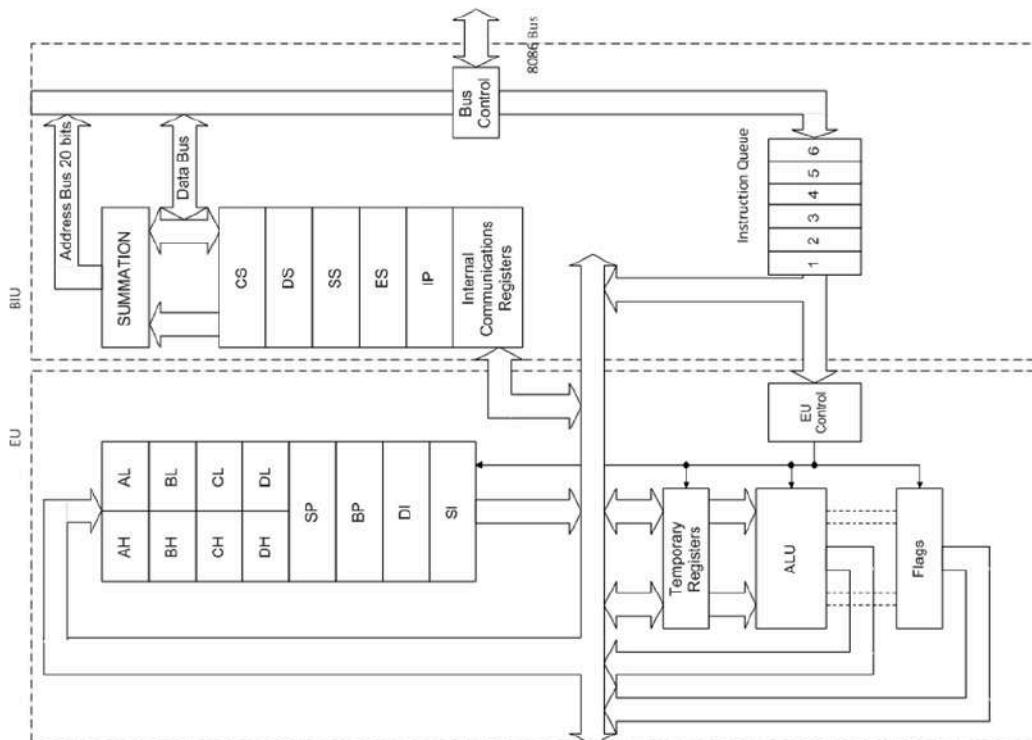
8086 İç Yapısı

İki alt bileşenden oluşur:

bus interface unit - BIU - bellek ve I/O birimlerinden veri okuma ve yazma görevini yerine getirir. Program komutlarını bellekten getirir.

execution unit - EU -- BUI tarafından getirilen komutların çözümlenmesi ve yürütülmesinden sorumludur.

8086
İç
Yapısı

8086 Uç Tanımları

8086, 40 ucu DIP paket tümleşik olarak üretilmiştir.

Fonksiyonel olarak 20 adet adres ucuna, 16 adet veri ucuna, çeşitli kontrol uçlarına ve besleme uçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Fiziki 40 uç ile gerekli fonksiyonelliği sağlayabilmek için bazı uçlar *zaman çoğullamalı (time multiplexed)* olarak kullanılır. (Örnek: AD (Address/Data) uçları)

NOTASYON

- Uçlar isimlendirilirken kullanılan "X/ \bar{X} " notasyonu lojik değeriene göre gösterilen fonksiyonu ifade eder:

0 : \bar{X}

1 : X

	MAXIMUM MODE	MINIMUM MODE
GND	1	Vcc
AD14		AD15
AD13		A16,S3
AD12		A17,S4
AD11		A18,S5
AD10		A19,S6
AD9		/BHE,S7
AD8		MN,/MX
AD7		/RD
AD6	/RQ,/GT0	HOLD
AD5	/RQ,/GT1	HLDA
AD4	/LOCK	/WR
AD3	/S2	IO/M
AD2	/S1	DT/R
AD1	/S0	/DEN
AD0	QS0	ALE
NMI	QS1	/INTA
INTR	/TEST	
CLK	READY	
GND	20	RESET
	21	

(O-3, Tri-State-Buffer tipi mantık kapısını ifade eder. 1 ve 0 değerleri dışında bir de Z değeri alabilir (yüksek empedans))

Uç İsmi (Pin)	G/C Durumu	Açıklama ve Görevi
AD15 - AD0	O-3	Adres/Veri Yolu: Çoklanmış adres/veri yolunu oluşturur. ALE=1 olduğunda adres (bellek adresi/ I/O port numarası), diğer durumlarda veri taşıır. AD7-AD0 düşük anlamlı kısmı, AD15-AD8 yüksek anlamlı kısmıdır.
A19/S6 - A16/S3	O-3	Adres/Durum Yolu: Adres (A16-A19) ve durum sinyallerini (S3-S6) sağlayabilir. ALE ucu 1 iken A19-A16 bitlerini içerir, ALE 0 iken (S3-S6) durum bitlerini içerir. S6 biti her zaman 0 değerini içerir. S5 biti IF bayrağının durumunu gösterir. S3/S4 hangi segment kesimine erişildiğini gösterir.
RD	O-3	Oku (Read): Mantık 0 olduğunda, veri yolu bellekten veya I/O cihazlarından veri almaya hazırlıdır.
READY	I	Hazır: READY=0 ise işlemci bekler.
TEST	I	Test: WAIT komutu tarafından test edilen giriştir. 0 okunursa NOP komutu yürütülür. 1 okunursa uç her çevrimde tekrar okunmaya devam eder.
NMI	I	Maskelenemez Kesme (NMI): INTR'ye benzer, ancak IF bayrağına bakılmaksızın INT 02H kesmesini tetikler.
RESET	I	Sıfırla: En az 4 saat darbesi boyunca yüksek (high) tutulursa işlemciyi sıfırlar. Programı FFFF0H adresinden başlatır ve kesmeleri devre dışı bırakır.
MN/MX	I	Mod Seçimi: Minimum veya Maksimum kip mod seçimi
BHE / S7	O-3	Bus High Enable/Durum: Yüksek veri baytını (D15-D8) etkinleştirir (Min. Mod). Maks. Modda S7 durum sinyali verir. S7 ucu her zaman lojik 1 değerine sahiptir.
M/IO	O-3	Bellek/Giriş-Çıkış Seçimi: Adres yolunun bir bellek mi yoksa I/O port adresi mi içerdigini gösterir.
WR	O-3	Yaz (Write): 0 değeri ile 8086'nın bellek veya I/O cihazına veri çıkışını yapması sağlanır.
INTA	O-3	Kesme Onayı: INTR girişine verilen yanıttır. Kesme vektör numarasını veri yoluna aktarmak için kullanılır.
INTR	I	Kesme İstek (interrupt request)
M/IO	O-3	Bellek/Giriş-çıkış (memory/input-output)
ALE	O	(Address Latch Enable): Adres/veri yolunun adres bilgisi içerdigini gösterir.
DT/R	O-3	Veri İlet/AI (Data Transmit/Receive): Veri yolunun veri gönderdigini (transmit) veya aldığı (receive) gösterir. Veri aktarımında kullanılan çift yönlü mandalların aktarım yönünü belirlemek için kullanılır.
DEN	O-3	Veri Yolu Etkin (Data Bus Enable): Harici veri yolunda çift yollu mandalları aktif eder.
HOLD	I	Tut (Hold): DMA (Doğrudan Bellek Erişimi) isteği yapar. Aktif olduğunda CPU durur ve yolları yüksek empedansa geçirir.
HLDA	O	Tutma Onayı (Hold Acknowledge): 8086'nın hold durumuna girdiğini belirtir.
CLK	-	Saat Darbesi Giriş Ucu.

Uç İsmi (Pin)	G/C Durumu	Açıklama ve Görevi
GND	-	Toprak
Vcc	-	Güç Kaynağı

Önemli kontrol uçlarından biri **MN/MX** ucudur. 8086 açısından giriş yönlü tanımlıdır, oluşturacak lojik 0 seviyesi işlemcinin maksimum kipte , 1 seviyesi de minimum kipte çalışmasını sağlar. (Ders kapsamında minimum kip kullanılıcak, bu kipte G/Ç (I/O) kontrolü için gerekli tüm sinyaller 8086 tarafından üretilir.) Maksimum kip 8086'nın yardımcı işlemcilerle birlikte çalışmasını gerektirir (kontrol işaretlerinin üretimi için yardımcı tümdevre olan yol kontrolcüsü 8288 ile birlikte kullanım) (bu kısmı ders kitabından aldım)

maalesef mikroişlemci kısmı pek obsidian notuna yazılabilir gibi değil. O yüzden assembly notu burada bitiyor. Umarım faydası dokunmuştur. :)

Derste 8086 dışında işlenen çevre birimleri: **8255, 8251, ADC & DAC, 8259, RAM & ROM.**
Atlanan konular: **8255 mod1, 8254, DMA**

Furkan Çakmak hocamızın youtube videolarından, hocaların 8086 assembly ders kitabından ve ders slaytlarından derlenmiştir.

Enes Utku Selbes